004657

Europos LIETUVIS

NR. 41 (320) LONDONAS 1953 SPALIS 15 VII METAI

LAISVES KOMITETO VEIKLA

PASIKALBĖJIMAS SU LIETUVOS LAISVĖS KOMITETO PIRMININKU

Klaus.: Lietuvos Laisvės Komitetas New Yorke palaiko santykius su tarptautinėmis organizacijomis ir kitų Sovietų pavergtųjų tautų politiniais organais bei seka Jungtinių Tautų posėdžius. Ką Tamsta Pone Sidzikauskai, galėtum pasakyti apie šiuo metu New Yorke vykstančią Jungtinių Tautų Pilnaties Sesiją? Kas iš jos darbų gali būti įdomu lietuviams?

Atsak.: Pereitą mėnesį prasidėjusios Jungtinių Tautų Pilnaties Sesijos dienotvarkėje yra eilė klausimų, kurie yra įdomūs lietuviams ir kurių svarstymas Jungtinėse Tautose turės atskleisti Maskvos vyriausybės nusikaltimus tarptautinei teisei ir žmogiškumui. Yra tai žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, spaudos laisvės, tremtinių, karo belaisvių ir kiti klausimai. Tačiau, mūsų požiūriu,bene svarbiausias yra *priverčiamojo darbo* klausimas.

Klaus.: Kaip tas klausimas iškilo Jungtinėse Tautose?

Atsak.: Greit sukaks 25 metai, kai Tarptautinis Darbo Biūras stengiasi pagerinti dirbančiųjų būklę ir sudrausti išnaudojimą žmogaus žmogumi visur ten, kur tokia sistema yra praktikuojama. Amerikos Darbo Federacija apskundė Sovietų Sąjungą praktikuojant priverčiamą darbą ir vergų darbo stovyklų sistemą. Jungtinių Tautų Ekonominė ir Socialė Taryba, kuri buvo susirinkusi prieš dvejus metus Čili valstybės sostinėje Santjago, rado, kad tas skundas yra pagrįstas ir kad kaikurių valstybių praktikuojamas priverčiamas darbas yra nesuderinamas su tų valstybių tarptautiniais įsipareigojimais ir todėl turi tarptautinės reikšmės. Tam klausimui ištirti, abi organizacijos — Jungtinių Tautų Ekonominė ir Socialinė Taryba ir Tarptautinis Darbo Biūras — sudarė specialų komitetą, kurio pirmininkas yra Indijos atstovas Sir Ramasvami Nudaliar ir nariai — Norvegijos atstovas Paal Berg, buv. Augščiausiojo Norvegijos Teismo pirmininkas, ir Perų valstybės atstovas, ministeris Enrique Garcia Sayan. Sakytas komitetas vedė tardymus New Yorke ir Ženevoje, susipažino su darbą reguliuojančiais įstatymais ir potvarkiais ir apklausė daugybę liudytojų.

Klaus.: Ar laisvėje esantieji lietuviai ar politiniai lietuvių organai turėjo kokių santykių su tuo komitetu?

Atsak.: Taip. Lietuvos Laisvės Komitetas New Yorke pateikė apsčiai davinių ir įstatyminių nuostatų, pavaizduojančių darbininko būklę bolševikų okupuotoje Lietuvoje, o taip pat ir įrodymų, kad šių dienų Lietuvoje yra visa eilė priverčiamojo darbo stovyklų, kuriose kankinami ir marinami tūkstančiai lietuvių. Be to, Lietuvos Laisvės Komitetas pateikė įrodymų, kad šimtai tūkstančių lietuvių politiniais sumetimais yra okupanto ištremti į Sibirą, Kazakstaną, Altajų ir kitas Sovietų Sąjungos vietas ir ten patalpinti vergų darbo stovyklose. Dokumentais ir liudytojų parodymais Komitetas pavaizdavo nepakenčiamas sąlygas, kuriose ištremtieji lietuviai yra priversti gyventi.

Klaus.: Ar kas nors lietuvių liudijo Tamstos suminėtam specialiam Komitetui?

Atsak.: Visa eilė. Jų parodymai padaryti po priesaika ir tinkamai paliudyti buvo įteikti raštu, o Dr. Mykolas Devenis, Lietuvos Laisvės Komiteto paprašytas, davė JT Komitetui parodymus žodžiu.

Klaus.: Ką bendro turi dr. Devenis su priverčiamojo darbo klausimu?

Atsak.: Labai daug. Dr. Devenis, nors ir Amerikos pilietis, buvo pirmosios bolševikų okupacijos pradžioje suimtas Lietuvoje, NKVedistų tardytas, kankintas, nuteistas ir ištremtas į Vorutą, Pečoros upės žiotyse. Vorkutos priverčiamojo darbo stovykla yra tikras pragaras žemėje. Dr. Devenis išbuvo tame pragare daugiau metų ir tik dėl to, kad jis yra gydytojas, išliko gyvas. 1942 m. jis buvo Amerikos vyriausybės išlaisvintas. Taigi dr. Devenis yra gyvas bolševikų žiaurumo ir nekaltų žmonių kankinimo liudytojas. Jis pavaizdavo sąlygas, kuriose gyvena ir mirš ta nelaimingosios komunistų rėžimo aukos, jų tarpe daugelis lietuvių.

Klaus.: Ar specialusis JT ir Tarptautinio Darbo Biuro Komitetas baigė savo darbą?

Atsak.: Taip. Jis surašė platų ir dokumentuotą 621 spausdinto puslapio raportą, kurį š. m. gegužės mėn. įteikė JT Ekonominei ir Socialinei Tarybai. Tame raporte Komitetas atskleidžia esamumą Sovietų Sąjungoj dviejų priverčiamojo darbo sistemų, kurių viena naudojama politiniai prievartai ir baudimui už politinius įsitikinimus, o antroji — vartojama ekonominiams tikslams. Tai konstatavęs, Specialusis Komitetas savo raporte pareiškė štai ką:

„Priverčiamojo darbo sistemą liečiantieji faktai yra tokio svarbaus ir rimto pobūdžio, kad jie esminiai pažeidžia pagrindines žmonių teises, stato į pavojų darbo žmonių laisvę ir teisinę padėtį, ir laužo Jungtinių Tautų Chartos įsipareigojimus ir nuo status. Komitetas randa todėl, kad tos priverčiamojo darbo sistemos taigiabi jos formos, turi būti panaikintos."

Klaus.: Ar Tamstos čia suminėtame raporte yra tiek pat pavaizduota darbo žmogaus būklė Sovietų pavergtoje Lietuvoje?

Atsak.: Taip, ir tai gana apsčiai ir išsamiai.

Klaus.: Koks to raporto likimas?

Atsak.: Tą raportą svarstė savo posėdyje, Ženevoje š. m. gegužės mėn. JT Socialinė ir Ekonominė Taryba ir, turėdama galvoje esamą tarptautinę įtampą, nutarė su jos svarstymu Jungt. Tautose kiek palūkėti. Tačiau JAV vyriausybė nusistatė kitaip. Ji rado, kad Sovietų Rusijos vyriausybės praktikuojamoji priverčiamojo darbo sistema yra taip svarbi ir turi tokios didelės reikšmės taikai ir tarptautiniams santykiams, kad yra reikalinga, kad JTautos šioje Pilnaties Sesijoje tą klausimą apsvarstytų ir padarytų reikiamas išvadas. Amerikos Delegacijos pasiūlymu priverčiamojo darbo klausimas buvo įrašytas į dabartinės JT Pilnaties Sesijos dienotvarkę. Tą Amerikos žygį veikliai parėmė Tarpt. Darbo ir šiomis dienomis St. Louis mieste Amerikoje posėdžiavęs Amerikos Darbo Federacijos metinis kongresas.

Klaus.: Koks yra Lietuvos politinių veiksnių vaidmuo šiame klausime?

Atsak.: Viešas bolševikų įvestos Lietuvoje baudžiavos ir lietuvio darbo žmogaus išnaudojimo bei šimtų tūkstančių lietuvių kankinimo ir marinimo vergų darbo stovyklose Sibire ir kitur atskleidimas iš Jungtinių Tautų tribūnos turi didelės reikšmės Lietuvos laisvinimo bylai. Todėl Lietuvos politiniai veiksniai laisvajame pasaulyje glaudžiai tuo reikalu bendradarbiauja su visų kitų komunistų pavergtųjų valstybių politiniais organais, stengiasi įjungti į tą akciją visas lietuvių organizacijas visame pasaulyje, sukelti laisvojo pasaulio viešąją opiniją prieš komunistų žiaurumus ir paveikti demokratinių valstybių delegacijas Jungtinėse Tautose, kad jos aktyviai dalyvautų to klausimo svarstyme ir balsuotų už rezoliuciją, kuri pasmerktų tokius komunistų darbus ir verstų Sovietų vyriausybę panaikinti priverčiamojo darbo sistemą tiek pačioje Sovietų Rusijoje, tiek jos okupuotose Vidurio ir Rytų Europos valstybėse, taigi ir Lietuvoje.

CHURCHILL'IS KALBEJO MARGATE

D. Britanijos premjeras Churchillis, penkis mėnesius tylėjęs, kaip jis pats sakęs — tai pirmoji jo gyvenime tokia ilga tylos pertrauka, šeštadienį, spalio 10 d., Margate, pasakė politinę kalbą, kuri tebekomentuojama pasaulio spaudoje. Premjero Churchillio kalba šiuo kartu yra įdomi ir tuo, kad joje nebėra tokio entuziazmo dėl keturių didžiųjų susitikimo, apie kurį jis kalbėjo garsioje savo kalboje, šiais metais, gegužės 11 d. Nors šį sumanymą jis ir toliau palaikąs, tačiau neabejotinai tokios dielės reikšmės nepriduodąs tam susitikimui, kokį turėjęs pavasario kalboje. Viena būdingiausių jo kalbos dalis yra ta, kurioje jis kalbėjo apie Europos armiją. Churchillis kvietė prancūzus sutikti pasirašyti Europos armijos traktatą, priešingu atveju D. Britanija remsianti planą apginkluoti Vakarų Vokietiją betarpiai.

Sukritikavęs britų socialistų Amerikos puolimus, Churchillis pabrėžė Vakarų Vokietijos būtiną dalyvavimą Europos gynybos plane, nes Sovietų Rusijos armijos ir be satelitinių valstybių kariuomenių, esančios keturis kartus skaitlingesnės už Sąjungininkų karines pajėgas, esančias Vakarų Europoje. Churchillio nuomone, būtų beprotiškas žygis priešingai nusiteikti ar nuoširdžiai nepritarti JAV ir naujosios Adenauerio Vkietijos politikai.

Savo kalboje Churchillis pasveikinęs Vak. Vokietiją, grįžtančią į didžiųjų pasaulio valstybių šeimą, perėjo prie savo naujo Locarno plano, tvirtindamas, kad jei praeityje Locarno traktatas ir neišgelbėjęs nuo pasaulinio karo, tai tik todėl, kad jame nedalyvavusi Amerika. Jei JAV prieš pirmąjį karą, ar laikotarpyje tarp šių dviejų karų, būtų dariusios tokias pastangas taikai išlaikyti, kaip ačiū Dievui, jos dabar šito ryžtingai siekia, nebūtų kilęs nei Pirmasis Pasaulinis karas, ir juo labiau nebūtų Antrojo.

Kalbėdamas apie vidaus reikalus premjeras Churchillis džiaugėsi konservatorių vyriausybės laimėjimais per paskutiniuosius dvejis metus, užtikrindamas, kad neketinąs nei šiais metais, nei, kiek jam žinoma, ateinančiais, kraštą skandinti naujoje rinkiminėje kovoje.

Baigdamas šią svarbią politinę kalbą, premjeras pasakė:

„Jei laikinai ir pasilieku savo pareigose, pakeldamas šią naštą tokiame amžiuje, tai darau ne dėl valdymo ir valdžios pamėgimo. Ir vieno ir kito esu pilnai paragavęs. Jei pasilieku, tai tik todėl, kad jaučiu galįs daryti įtakos į tai, kas man daugiausiai rūpi — tai solidi ir pastovi taika".

TRYS DIDIEJI RENKASI LONDONE

Trys Vakarų Valstybių užsienių reikalų ministeriai: Dulles, Edenas ir Bildault šį penktadienį, spalio 16 d. susirenka Londone, kur aptars tarptautinius reikalus, ypač Vokietijos ir paaštrėjusį Triesto klausimą. Ši trijų ministerių konferencija užsitęs 2 dienas.

Vakarų valstybių ministeriai aptars naują pasiūlymą dėl susitikimo keturių ministerių perdiskutuoti Vokietijos ir Austrijos klausimą. Keturių užsienių reikalų konferencija numatoma lapkričio 9 d., Luganoje.

Neabejotina, kad JAV, D. Britanijos ir Prancūzijos užsienių reikalų ministeriai aptars sąlygas eventualiam Sovietų Rusijai siūlomam neagresijos paktui. Suprantama, kad ir Triesto klausimas per šią konferenciją bus svarstomas, juo labiau, kad ne tik Tito, bet ir Maskva šį ginčą stengiasi išplėsti ir paaštrinti

TITO GRASINA KARU

Triesto miestas staiga pasidarė nauju karo židiniu. Maršalas Tito grasina karu, jei į „A" sritį įžengs bent vienas italų karys. Po Tito grasinamos kalbos, sąjungininku kariuomenės vadas, generolas John Winterton, pareiškė, kad srities „A" perdavimo italams diena dar nenustatyta ir šio klausimo aptarimas užtruksiąs ilgesnį laiką. Nežiūrint šito, į Jugoslavijos sritį „B" Tito pasiuntė dvi šarvuočių ir vieną pėstininkų diviziją, o jūroje, netoli Triesto, pasirodė 15 jugoslavų karo laivų.

Sąjungininkai, atsakydami į Tito „žygį", pasiuntė karo laivus į Triesto uostą.

Į šį ginčą, suprantama, tuojau pat reagavo „taiką" mylinti Maskva, remdama Tito reikalavimus, pasiųsdama Sąjungininkams notą, protestuodama prieš britų — amerikiečių sprendimą — atiduoti italams sritį „A". Po šitos notos sovietai pareikalavo sušaukti Saugumo Tarybą ryšium su Triesto reikalu kilusiais ginčais.

Londono spauda tikisi, kad nėra jokio ryšio tarp Tito grasinimais ir Maskvos intervencijomis, tačiau Romos laikraštis „Il Messaggero" tvirtina, kad sovietų įsikišimas į šį reikalą yra nesugriaunamas įrodymas glaudaus Tito ir Maskvos bendradarbiavimo.

Vakaruose yra nuomonių, kad britai ir amerikiečiai, šiuo metu keldami Triesto klausimą, kaip tik ir norėję išlukštenti Belgrado ir Maskvos draugiškumo laipsnį, juo labiau, kad, mirus Stalinui, naujieji Kremliaus valdovai siuntė piršlius Jugoslavijon, norėdami atgaivinti bičiulystę.

Po gražaus Tito priėmimo Londone ir britų augštųjų diplomatų revizito Jugoslavijos maršalui, šis Tito grasinimas dar kartą įrdo, kad vilkas visada žiūri į mišką, o miškų plačiojoj tėvynėj netrūksta...

Londonas. Naujasis britų ministeris Maskvoje veda derybas su Molotovu dėl britų užsienio reikalų ministerio Edeno vizito.

7 DIENOS

PREZ. EISENHOWERIS ATVYKSTA LONDONAN

Iš patikslintų šaltinių sužinojome, kad lapkričio mėn. Londonan atvyksta J. A. Valstybių Prezidentas Eisenhoveris, kuris susitiks su D. Britanijos premjeru Churchiliu. Šiuo metu dar negalima numatyti kiek ilgai Prezidentas Eisenhoveris viešėsiąs Londone.

* * *

Stockholmas. Britų premjeras Churchillis gaus šių metų Nobelio literatūrs premiją už savo parašytus karo meto atsiminimus.

* * *

New Yorkas. Moderniausias JAV bombonešis B 52 rengiasi kelionėn aplink pasaulį be sustojimo. Kelionės metu kuru bombonešis bus aprūpintas iš lėktuvų, pakilusių iš amerikiečių ir britų bazių, kurie pasitiks skrendantį aplink žemę bombonešį.

* * *

Vašingtonas. Nebėra jokių vilčių kad politinė Korėjos klausimu konferencija įvyktų tuo laiku, kaip paliaubų sutartyje buvo numatyta, t.y. po 90 dienų nuo sutarties pasirašymo. Komunistai, siūlydami susirinkimą, reikalauja išdiskutuoti konferencijos sudėtį, piršdami konferencijon pakviesti: Sov. S-gą, Indiją, Indoneziją, Burmą ir Pakistaną. JT numato kviesti tik Sov. Rusiją.

* * *

New Yorkas. Visą pasaulį sukrėtusį šešių metų milionieriaus R. Greenlease sūnaus pagrobimo ir nužudymo byla išaiškinta. Carl Halll, buvęs kalinys ir 41 metų amžiaus moteris Bonnie Heady, paėmusi vaiką iš mokyklos, prisipažino nužudę berniuką. Dar prieš pagrobimą jie buvo iškasę duobę ir pripildę ją negesytmis kalkėmis, nes iš anksto buvo nutarę vaiką nužudyti. Pagrbtojo vaiko tėvas sumokėjo žmogžudžiams reikalaujamą 600.000 dolerių sumą, tačiau ir pnigus gavę jie negrąžino, bet nužudė pagrobtąjį berniuką.

* * *

Paryžius. Centrinės Prancūzijos ūkininkai užbarikadavo plentus ir bažnyčių varpinėse ėmė skambinti varpais. Tai buvo savotiškas ženklas ūkininkams prisijungti prie visuotinio streiko. Ūkininkai streikuoja, protestuodami prieš gyvulių kainų kritimą. Jie tvirtina, kad šių metų bėgyje skerdžiamų gyvulių kainos kritusios iki 40 procentų, tuo tarpu mėsos gaminių kainos pasilikusios tos pačios. Visą pelną pasiėmę tarpininkai ir mėsininkai.

* * *

Teheranas. Persų prokuroras gen. Azmoudeh pranešė, kad Persijos baudžiamasis kodeksas draudžia vykdyti mirties bausmę persų piliečiams, turintiems daugiau, kaip 60 metų amžiaus. Tokiu būdu buv. persų premjerui Mossadek, jei jis ir būtų nuteistas mirties bausme, ji nebus vykdoma.

ATPIGS KELIONĖ AMERIKON IR KANADON

Ateinančiais metais bus žymiai papigintos kelionės į Ameriką ir Kanadą. Pasirdė, kad šiais metais lėktuvais žymiai daugiau keliavo negu laivais. Didžiosios laivų bendrovės, norėdamos pritraukti daugiau keleivių nutarė žymiai papiginti į minėtus kraštus laivo biletus.

NORĖJO PAGROBTI LENKŲ KUNIGĄ

Londono Lenkų dienraštis pranešа, kad iš sekmadienio į pirmadienio naktį lenkų kunigą Bossowski, gyvenantį Wheaton Aston hostelyje, norėjo pagrobti keli nežinomi vyrai, atvykę nakties metu su automobiliu prie barako, kuriame kunigas gyveno. Atvykę vyrai norėję jėga įsiveržti į baraką, tačiau kun. Bossowski's, perbėgęs iš kambario į greta esančią koplytėlę, ėmė skambinti varpeliu. Vienas piktadarių, iš lauko pusės stvėręs varpelio virvę, neleisdamas varpui skambėti. Kun. Bossowskiui pavykę pabėgti pro šalutines dureles į hostelį ir ten sukelti gyventojus. Po penkiolikos minučių atvykusi policija, rado tik automobilio pėdsakus. Policija įvykį aiškina.

Pareiga Tevynei

I TALKA KERSTENO KOMITETUI

Šį mėnesį Amerikos Kongreso Komitetas, vadovaujamas Kongreso nario Charles J. Kersten, pradeda konkretų Sovietų Rusijos okupacijos Pabaltijo valstybėse tyrimo darbą. Pats Charles J. Kersten, aplankęs daugelį Europos kraštų, surinko svarbios medžiagos, kuri patį savaime sudaro ištisą kaltinamąjį aktą Sovietų Rusijai. Bet juo tokios medžiagos bus daugiau, juo bus lengvesnis ir efektingesnis Charles J. Kersten Komiteto veikimas ir tyrinėjimo rezultatai. Mūsų visų: gyvenančių Vakarų pasaulyje, yra šventa pareiga visomis išgalėmis remti šio Komiteto darbą ir nedelsiant stoti į talką, nes šia talka mes visi trumpiname Lietuvos verguvės dienas.

DBLS Centro Valdyba kreipiasi į visus Didžioje Britanijoje ir Europos kontinente gyvenančius lietuvius ir kviečia atsiliepti:

1. Visus buvusius Liaudies Seimo rinkimų komisijų narius, kurie patys asmeniškai matė, kaip bolševikai masiniai klastojo to seimo rinkimų duomenis.

2. Visus buvusius politinius kalinius, kurie sovietiniuose kalėjimuose buvo kankinami arba kurie buvo žudomi masinėse žudynėse, kaip Pravieniškėse, Červenėje ir kitose vietose, bet laimingai išliko gyvi.

3. Visus tuos asmenis, kurie sovietų buvo tremiami į Sibirrą, bet pakelyje vokiečių kariuomenės ar kitomis aplinkybėmis buvo išlaisvinti.

4. Visus tuos asmenis, kurie patys savo akimis matė sovietų nužudytus žmones, arba patys tyrinėjo žudynių vietas.

5. Visus tuos, kurie turi rimtų dokumentų ar fotografijų iš sovietų okupacijos Lietuvoje, nes kiekvienas originalus dokumentas Kongreso Komitetui turi ypatingos reikšmės.

Visi čia išvardinti asmenys Kongreso Komitetui gali būti pirmos reikšmės liūdininkais, jeigu *jie patys išgyveno arba patys savo akimis matė* sovietų terorą ir jo padarinius Lietuvoje. Neakivaizdūs liudininkai, t.y. tie, kurie išvardintus sovietų kriminalinius nusikaltimus patys asmeniškai neišgyveno arba tų nusikaltimų padarinių savo akimis nematė, bet visa tai žino tik iš ktų pasakojimų, nėra reikalingi.

Sovietų teroro aukos, kurie atsiliepsite į šį atsišaukimą, kviečiami kartu DBLS Centro Valdybai siųsti ir smulkius, tikslius, konkrečius savo išgyvenimų aprašymus. Stenkitės kuo tiksliausiai atsimint datas, vietas, skaičius ir kitus svarbius duomenis, kuriais reikia operuoti savo parodymuose. Neleistina jokia fantazija, joks iškraipymas. Jeigu ko gerai neatsimenate, verčiau to visiškai neminėti. Kurie siųsite dokumentus, nurodykite, kur ir kada tie dokumentai rasti arba kurios įstaigos ir kada išduoti. Siunčiant fotografijas, reikia nurodyti, kur, kada ir kieno ji daryta, kad Kongreso Komitetas, jei reikės, galėtų dokumentų ir fotografijų originalumą patikrinti. Fotografijas reikia aprašyti, kad būtų tiksliai žinoma, kas jose vaizduojama.

Atskirą dėmesį kreipiame į buvusius Liaudies Seimo rinkimų komisijų (apylinkių ir apygardų) narius. Kviečiame Jus detaliai aprašyti, kur, kada, kaip sovietai klastojo Liaudies Seimo rinkimų duomenis, ar patys turėjote dalyvauti tuos suklastojimus darant. Jūsų parodymai turi būti kuo tiksliausi, nes Jūs esate akivaizdūs liudininkai, kaip komunistai klasta, prievarta ir smurtu įvykdė Liaudies Seimo rinkimus Lietuvoje.

Išvardintieji asmenys, jeigu kuriam pačiam būtų sunkiau konkrečiai ir tiksliai savo išgyvenimus ar patyrimus surašyti, prašomi kreiptis į lietuviškų bendruomenių ar DBLS sk. valdybas arba į paskirus inteligentus lietuvius, kurie Jums padės Jūsų parodymus techniškai paruošti.

Parodymai gali būti surašyti lietuvių kalba, bet Jūsų parašas turi būti patvirtintas gyvenamojo krašto notaro, ar kurios nors valdžios įstaigos ar advokato. Išimties atveju, parašą gali patvirtinti ir lietuviškos bendruomenės ar DBLS skyrių valdybos arba dvasininkas. Jūsų parodymai Kongreso Komitetui bus išversta į anglų kalbą ir prie vertimo pridėtas Jūsų originalus parodymas lietuviškai.

Asmenys, kurie savo ar savo giminių, likusių Lietuvoje, saugumo sumetimais negali vartoti savo pavardžių, kviečiami parodymuose *atskirai pažymėti slapyvardžius,* tačiau parodymo originalas turi būti pasirašytas tikrąja pavarde, kuri, liudininkui nenorint, nebus viešai minima.

DBLS Centro Valdyba prašo lietuviškų bendruomenių Europoje ir DBLS skyrių valdybų Didžioje Britanijoje aktingai talkininkauti šiame labai svarbiame ir skubiame darbe.

Visus parodymus ir dokumentinę medžiagą registruotais laiškais siųskite DBLS Centro Valdybai, 43, Holland Park, London, W. 11, England, ant voko aiškiai užrašant „K. K." Mes pageidaujame viską gauti ligi *š.m. lapkričio mėn* 1 *d.*

Mes tikime, jog Jūs visi, kurie galite, kaip liūdininkai, stoti į Lietuvos laisvinimo talką, nedelsite, bet sąžiningai, kaip dera lietuviui, atliksite savo šventą pareigą Tėvynei.

DBLS Centro Valdyba

DĖL VEIKSNIU KONFERENCIJOS

Jau senokai VLIKo svarstomas veiksnių konferencijos sušaukimas. Šioje konferencijoje, be kitų reikalų, turėtų būti nusistatyta artimiausia darbų programa ir pagrindiniai mūsų užsienio politikos dėsniai. Jeigu konferencija įvykti negalėtų, tai VLIKui ar URT-bai tektų paieškoti būdų sukviesti siauresnę konferenciją, kur galėtų būti išnagrinėta ir sutarta veiksnių užsienio politika.

Berlynas. Iš rytinės Vokietijos per rugsėjo mėnesį į vakarinę dalį perbėgo 15.300 vokiečių. Šiuo metu Vakarų Vokietijoje yra 10.245.000 pabėgėlių, kurie sudaro 21 nuošimtį visų tos dalies Vokietijos gyventojų.

SALEZIECIU INSTITUTAS

BENDROS ŽINIOS

Italijoje, 29 km. į rytus nuo Torino, ant augštos kalvos stovi paprastas kelių tūkstančių gyventojų miestelis. Jį supa dideli vynuogynai ir įvairūs vaismedžiai. Gamta savo augmenija yra labai įvairi, graži. Savo grožiu kiekvieną savotiškai užburia. Čia visada yra jauku: žiemą ir vasarą, pavasarį ir rudenį. Klimatas — labai švelnus ir visais atžvilgiais svei kas.

Augščiausioje šio miestelio vietoje yra sena, bet dar labai gerame stovyje vieno Romos didiko vasaros rezidencija — pilis.

ISTORIJA

1898 m. šią pilį nupirko Kun. Rua (Šv. Jono Bosco įpėdinis) vietos jaunimui. Buvo įsteigtas Salezečių Institutas. Nuo to laiko šie rūmai su daržu bei visais kitais pastatais priklauso TT. Salezečiams.

Įkurtoji įstaiga smarkiai plėtėsi. Kilo reikalas ją perkelti į erdvesnes patalpas. Jai išsikėlus patalpos pasiliko tuščios. Netrukus TT. Salezečiai pasiuntė savo naują direktorių, kad jis organizuotų mažesnio masto mokyklą. Tačiau jam nesisekė, nes neskaitlingi vietos gyventojai negalėjo šiai įstaigai duoti pakankamai jaunuolių.

1951 m. vėl keičiamas įstaigos direktorius. Šį kartą skiriamas mūsų tautietis kun. Juozas Zeliauskas. Jis, matęs lietuvių tremtinių gyvenimą, pasiūlo savo dvasinei vyriausybei įsteigti Lietuvių Salezečių Institutą, kuriame lietuviškasis jaunimas galėtų auklėtis, mokintis ir ruoštis krikščioniškajam gyvenimui.

TT. Salezečių viršininkas kun. Ziggiotti šią mintį pagyrė ir pateiktą planą palaimino. 1952 m. balandžio mėnesio 25 dieną skiriamas šių rūmų direktoriumi J. Zeliauskas ir 1952. V. 8 d. iškilmingai atidaromas Lietuvių Salezečių Institutas.

VADOVYBĖ

Kun. J. Zeliauskas — direktorius,
Kun. A. Naujokas — prefektas,
Kun. P. Gavėnas — katechetas,
Kun. S. Šileika — studijų tarėjas,
Kun. P. Urbaitis — dvasios tėvas,
Kun. K. Budavičius — auklėtojas,
Dail. V. Aleksandravičius — meno reikalų ir spaustuvės vedėjas.

Besimokantį jaunimą, bežaidžiantį, besiilsiantį nuolat prižiūri TT. Salezečių klierikai, vadinami asistentai.

Šiandien Lietuviškame Salezečių Institute yra 6 tėvai, 1 brolis, 3 klierikai ir 40 auklėtinių. Dar turi atvykti keli kandidatai iš JAV, Kanados, Anglijos ir Kolumbijos.

KANDIDATAI

Nauji kandidatai į Lietuvių Salezečių Įstaigą priimami visi sveiki jaunuoliai nuo 10-16 m. amžiaus, baigę bent pradžios mokyklą — bąsąlyginai, o vyresni tik susitarus su instituto vadovybe.

Institute yra religinis auklėjimas salezečių metodu, o tautinis — prisilaikant VLIK'o ir PLB nurodymų.

MOKSLAS

Čia veikia privati Lietuvių Salezečių Gimnazija. Jinai turi teisę ruošti lietuviškąjį jaunimą brandos atestatui įsigyti. Jį išduoda TT. Salezečių ar kita kuri nors valstybinė italų gimnazija.

Lietuviškoje gimnazijoje dėstoma pagal Lietuvos Švietimo Ministerijos programą ir pagal PLB bei Italų Inspekcijos parėdymus.

Dėstoma svetimos kalbos: italų, anglų, vokiečių, lotynų ir graikų, o iš muzikos — fortepijonas, vargonai, akordeonas, dūdos.

Jaunuoliai, nesugebą ar nenorį išeiti gimnazijos kursą, gali lankyti įvairias moderniai įrengtas italų salezečių amatų mokyklas.

Kiekvienas jaunuolis pirmoje eilėje mokinasi, stengiasi įsigyti brandos atestatą, o tik vėliau laisvai pasirenka pašaukimą, apsisprendžia kuo jis norėtų būti.

BENDRABUTIS

Prie instituto veikia bendrabutis su 40 berniukų. Jame galėtų lengvai ir patogiai sutilpti dar kita tiek. Daugumai išlaikymas čia yra nemokamas. Auklėtiniai yra visi lietuviai iš įvairių kraštų: daugiausiai iš Vokietijos ir Anglijos. Jų amžius ir išsilavinimas nevienodas. Nežiūrint viso to, sugyvenimas yra labai gražus, pavyzdingas. Visi ryžtasi kasdien būti geri lietuviai, krikščionys-katalikai.

MATERIALINĖ PADĖTIS

Institutas negauna jokios piniginės pašalpos nei iš italų valdžios, nei iš BALF'o, nei iš ALT'o, nei iš PLB, nei iš Bažnyčios.

Jis išsilaiko iš privačių geradarių kuriems rūpi mūsų krikščioniškojo jaunimo ateitis. Daugiausiai paramos sussilaukiama iš JAV, Anglijos, Kanados ir Australijos lietuvių bei kitų prietelių Italijoje ir už jos ribų.

Visa Instituto vadovybė su paskirais savo lektoriais bei auklėtojais dirba iš idėjos, be jokio atlyginimo.

LIETUVIŠKUMAS

Institute dėsto daugumoje lietuviai kunigai bei lektoriai.

Maldos, giesmės ir dainos skamba lietuviškai. Vadovėliai, maldaknygės, giesmynai, bei knygos — lietuviški.

Instituto auklėtiniai su mokytojais

Papuošimai, užrašai bei skelbimai — kaip gerais laikais Lietuvoje.

Kiekvieną vakarą instituto kieme lietuviškas jaunimas traukia sutartinę, kuri netik garsiai, bet ir darniai gražiai nuskamba per Italijos kalvas ir slėnius, maloniai pasiekdama jautrias vietos gyventojų širdis.

Bažnytinės ir tautinės šventės minimos iškilmingai netik bažnyčioje, bet ir specialiomis akademijomis, parengimais nuosavoje teatro salėje.

Dailininkas Vincas Aleksandravičius yra sudaręs gražią filmą iš Lietuvos vaizdų, į kurią paaiškinimus įkalbėjo kun. St. Šileika, o tautinėmis dainomis ir deklamacijomis paįvairino instituto jaunimas.

Lietuviškasis jaunimas dalyvauja su savo vadovybe visuose tarptautiniuose religiniuose parengimuose su tautiniais drabužiais, Lietuvos vėliava, specialiais transparentais bei visu tuo, kas tinka geram, sąmoningam lietuviui.

Lietuvių grupė paskutiniame Tarptautinio Salezečių Jaunimo Kongrese, įvykusiame Torine š. m. rugsėjo mėn. 11 d. atkreipė visų dalyvių dėmesį, kai puikūs „Tylinčios bažnyčios" atstovai, pavyzdingai susiorganizavę kovai už jos laisvę. Už tai mūsų vyrai buvo apdovanoti aukso medaliu.

Nuolat didėjant įstaigai auklėtinių skaičiumi, lietuviškoji vadovybė nori išeiti su savo jaunimu į dar platesnius Dievo ir Tėvynės darbo barus. Šia kryptimi ypač daug gali pasidarbuoti dail. Vincas Aleksandravičius, kaip spaustuvės vedėjas ir kun. Šileika, kaip muzikos direktorius.

Visi lietuviai galime didžiuotis turį Europoje dvi dideles ir gražiai sutvarkytas lietuviškojo jaunimo institucijas: Vokietijoje — Vasario 16-tos Gimnazija ir Italijoje — Lietuvių Salezečių Institutas.

Rašančiam šias eilutes teko matyti abi šias institucijas. Su džiaugsmu tenka konstatuoti, kad abejose gimnazijose su pasišventimu dirbama.

LIETUVIŲ SALEZIEČIŲ SPAUSTUVĖ

Lietuvių Salezečių Spaustuvės istorija prasideda 1952 m. Ji sutampa su Lietuvių Salezečių Instituto įkūrimu. Jos kūrėju ir nuolatiniu technikiniu vedėju yra dailininkas Vincas Aleksandravičius, kuris su didžiausiu kruopštumu atliko reikšmingą darbą lietuviškos spaudos bare.

1952 m. buvo išleista knygos:

Dominiko Savio gyvenimas, Siela už sielą, atspausdinta daug plakatų bei skelbimų ir reguliariai tebespausdinamas „Salezečių balsas". Visa ši spauda yra išėjusi litografiniu procesu.

K. V. Š.

HOLIVUDO KRIZE

Iš JAV vis dažniau pasigirsta, kad storuliai Holivudo bosai nejuokais ima krapštyti pakaušį, nes nedėkingoji publika nebesiteikia antrąjį pusamžį gėrėtis kovbojų, piratų bei galvažudžių išdaigomis, nebesiteikia grūstis į kino teatrus. Paprastai, jie tuštėja. Nepadeda nei dailiausiomis šlaunimis pusnuogės moterys, nei iš kailio besinerią stepuotojai. Publiką visvien sunku beprisivilioti, nors retkarčiais jai ir numetamas pamanomesnis kąsnis, atseit, susukamas ir padoresnis filmas. Kaipo į visų nelaimių kaltininką, pirštu rodoma į televiziją. Dėl televizijos esą tenka atleidinėti pasakiškus atlyginimus gaunančius laiminguosius, griebtis trijų matavimų technikos ir pasiųsti nuo ekrano liūtus bei vaiduoklius tiesiog į žiūrovų eiles, pastatyti išlenktus ekranus ir vėl lauktį tikėtis milionų. Tačiau tie mieli milionai susilaiko kažkur, ir jų tik tam tikras procentas bepatenka į prie pinigų pripratusias kišenes, iš kurių taip lengva būdavo pamokėti nusibodusioms žmonoms ir traukti naujus banknotus jauniausioms ir gražiausioms Niujorko madų salionų pozuotojoms.

Ak, mainos rūbai margo svieto, ir šį kartą Holivudo nenaudai. O kažkodėl kino teatrai, kur rodomi prancūzų, italų, švedų filmai, pilni, nors tie filmai pagaminami kartais už kelis tūkstančius svarų, jų žvaigž dės gauna paprastą aktoriaus atlyginimą, o pasakiškos dekoracijos beveik nepraktikuojamos — pasitenkinama tomis vietomis bei patalpomis, kur žmonės iš tikrųjų gyvena. Tačiau ir tai dar neviskas. Tuose filmuose rodomas šių dienų žmogus su savo rūpesčiais bei viltimis, o jei ir paimama kas iš praeities dalykų, tai domimasi tik amžinojo žmogaus dvasios analize, jo sielos lūžiais, jo karštos širdies nerimu, taip svetimu — gatvę lavonų priklojusiam kovbojui, automatu besišvaistančiam gangsteriui ar savo meilužę smaugiančiam dvidešimtojo amžiaus išsigimėliui. Vadinasi, Vakarų Europos režisierių inteligencijai aiškiai nusilenkiama.

Čia tai bene ir galima mielai pastatyti kelis geros vilties klaustukus. Juk mūsų laimei žmonija dar nėra visiškai supuvusi. Nors teisingumo, garbės ir dorovės jausmas smarkokai yra pašlijęs, nors iš anglosaksų naivios galvosenos, gyvenimo būdo ir jaunimo dorovės kartais galima ir labai saldžiai pasijuokti, tačiau tas juokas mums kažkodėl nemielas. Mes net nenusimename ir susimąstome, tik, žinoma, ne Holivudo gailėdamiesi. Jo krizė kaip tik ir rodo priešingus ženklus. Ar tik nepradeda Vakarų žmogui dvoktį jo paties apgedimas, jei jis jau nebenori kišti nosies į kino teatrą Ar tik neprade da susivokti, kurlink jis rieda ir kur galį nuriedėti? Ar tik net minios žmogus visu baisumu pradeda pragėti savo tuštumo pragaištį?

Rasit tai yra dar perplatūs klausimai, bet, reikia manyti, Holivudo po nai su jais nesąmoningai susiduria, bent anksčiau ar vėliau turės susidurti, jei nenorės eiti šuniui šieko pjauti ir užleisti vietą menui pilna ta žodžio prasme. Žinoma, kažkas panašaus įvyks, jei mūsų linksmi spėliojimai turi bent kiek pagrindo. Bet Holivudo krizė padrąsina panašiai galvoti.

O menas — originali literatūrinė idėja ir gera vaidyba — išsilaikys, kaip išsilaikė amžius. Jam persiaura bus judančių paveikslų dėžė greta židinio, kaip permaža liko kalbančioji dėžė — radijas. Žmonės lankė, tebelanko ir lankys koncertus; žmonės dabar net labiau pradeda lankyti ir teatrą. Lankys ir kinus, kaip da bar lanko, kur rodomi vertingesni Vakarų Europos, net japonų filmai, ir sumes milionus Holivudo bosams, tačiau ne tiems, ne dabartiniams. O jei ir tiems, tai persirgusiems aukso drugį ir nebedrįstantiems akiplėšiškai žaisti žmogaus žemaisiais jausmais, nes tas žmogus rasit jau pajuto sopulingą nuobodulį ir pradėjo gailėtis net centų už menkystę.

Taip tatai mums atrodo Holivudo krizės ženklai. Duok Dieve į gera!

S. L-s.

Arklys dūsavo:

— O, mano drauge, tiek jau automobilių, motociklų, dviračių, lėktuvų — arkliai greitai išmirs...!

— Mano giminė niekuomet nesibaigs! — triumfavo asilas.

KNYGOS BARE

LIETUVIŲ SCENOS MĖGĖJAMS

Knygų Leidykla BENDRIJA šiomis dienomis išleido rašytojo St. Lauciaus šešis dramos veikalėlius — RAUDONOJI MELODIJA. Rašytojas Stasys Laucius, turėdamas galvoje didelį trūkumą tremties sąlygose gyvenantiems scenos mėgėjams, parašė trumpus šešis aktualius vaizdelius, kuriuos vaidinti gali ir mažiausia lietuvių kolonija . 90 puslapių knygutėje yra šie veikalėliai: „Raudonoji Melodija", „Paslaptingoje zonoje", „Taikos kiaulė", „Vaizbūno skriningas", „Pasimatymas ir „Pavojingas mokytojas".

Viršelis dail. A. Petrikonio. Spaudė Nidos spaustuvė Londone. RAUDONOSIOS MELODIJOS kaina tik 4s. ir 6d. Gaunama Lietuvių Namuose ir pas spaudos platintojus.

Savo atsiminimus rašo prof J. Kaminskas, min. E. Turauskas, Dr. A. Garmus ir 70 m. amžiaus sulaukęs L. Laisvės Komiteto narys K. Bielinis ir visa eilė kitų senosios kartos visuomenės veikėjų. S. Urbonas ruošia savo „Atsiminimų" 2-jį leidimą. Čikagoje ruošiamas leidinys apie ALT pastarųjų metų veiklą. Br. Zumeris Australijoje išleido essay, pavadintą „Tylinti tauta". Jis skirtas Lietuvos didybės ir tragikos keliams nagrinėti. „Žiburių" spaudos B-vės išleistas elementorius „Kregždutė" (I-ji dalis) turi nemažą pasisekimą. Ispanų pasaulinės literatūros antologijoje yra išspausdinti ir du lietuviški dalykai: „Brisiaus galas" ir liaudies pasaka „Eglė, žalčių karalienė", išversti į ispanų k. J. Andresco. J. Rimutis paruošė JAV-se leidinį anglų k. „Mes kaltiname". Leidinys, iliustruotas 30 klišių, pasirodys šį rudenį. Jis skiriamas JAV darbininkams supažindinti su Lietuvos okupacijos faktais.

Pirmosios Lietuvių Dienos Kanadoje proga buvo išleistas anglų ir lietuvių kalbomis gražus reprezentacinis iliustruotas leidinys, kuriame duotos esminės žinios apie Lietuvą ir Kanados lietuvius.

Informacinė Tarnyba dėkoja visiems leidėjams, kurie jai yra atsiuntę savo naujai pasirodžiusius leidinius, ir kreipiasi su prašymu į visus kitus leidėjus bei rašytojus, kad siuntinėtų jai po vieną egzempliorių savo leidinių susipažinti ir paminėti.

Nors Vykd. Taryba ir Elta yra jau daugiau kaip metai iš Pfullingeno, Goethestr. 16, persikėlusi į Reutlingeną, Lederstr. 94, tačiau visa eilė laiškų ir net laikraščių vis dar tebesiunčiami senuoju adresu. Kadangi dėl to susidaro tam tikras užvilkinimas ir korespondencija pasiekia adresatus pavėluotai, todėl visi prašomi VT ir Eltai skiriamus laiškus bei laikraščius siųsti dabartiniu adresu.

Šiame realybės amžiuje kai kurie žmonės niekuomet nenorį tikėti, kad varis gali būti paverčiamas į auksą — kol jie negauna sąskaitos iš vamzdžių taisytojo.

Adrian Anderson

V. RAISTAS

KAIP PALECKIS „SUDARE VYRIAUSYBE"

Nuo pat pradžios Lietuvos valstybės okupacijos bolševikų propaganda, penktosios kolonos Vakarų valstybėse padedama, be atvangos įtaigoja Vakarų viešąją opiniją, kad Lietuvos liaudis, išsilaisvinusi iš buržuazijos vergijos, pastatė savo vyriausybę, kad ši liaudis per laisvais demokratiškiausiais rinkimais išrinktus atstovus paprašė Sovietų Sąjungą priimti Lietuvą į sovietinių respublikų šeimą. Šis melas savo atkaklumu gali kai ką suklaidinti. Todėl norėčiau nušviesti Paleckio vyriausybės sudarymo kai kurias aplinkybes.

Paleckio vyriausybė buvo sudaryta 1940 m. birželio 16-17 naktį. 1939 m. spalio mėn. ir 1940 m. birželio mėn. tragiškieji įvykiai, kurių padarinys buvo Lietuvos valstybės suverenumo vykdymo nutraukimas, aiškiai byloja, kad Paleckio vyriausybė buvo ne Lietuvos suvereninės galios vykdytojų, bet smurto padarinys.

Tiesa, Lietuvos ir kitų dviejų Pabaltijo valstybių okupaciją Sovietų vyriausybė stengėsi bent išoriniai pri buvo iš anksto numatę panaudoti augščiausius tų valstybių konstitucinius organus. Lietuvos respublikos prezidento pasišalinimas i užsienius jiems šiek tiek supainiojo kortas, ir jie stengėsi per atsistatydinusį ministerį pirmininką A. Merkį grąžinti A. Smetoną iš užsienio. Toms pastangoms nedavus rezultatų, sovietai buvo priversti panaudoti A. Merkį. Bet Pozdniakovas su savo dideliu štabu buvo gerai išstudijavęs Lietuvos valstybės konstituciją ir žinojo, kad Merkys turi įgaliojimus pavaduoti respublikos prezidentą tik konstitucijos 71 str. tvarka ir neturi teisės sudarytį naujos vyriausybės. Kad Merkys įgytų pilną respublikos prezidento galią (Konstitucijos 72 str.), reikia kaip nors prezidentą atstatydinti. Dėl to birželio 16 d. rytą Pozdniakovo inspiruojama vyriausybė paskelbė komunikatą, kuriuo prezidentas paskelbtas atsistatydinusiu. Tokiu būdu Merkys įgijo „pilną respublikos prezidento galią" (konstitucijos 72 str.). Nereikia aiškinti, kad ši okupanto prievarta sudaryta padėtis neturi jokio teisinio pagrindo. Lietuvos konstitucijoje nėra nustato kuris suteiktų ministeriui pirmininkui ar ministerių tarybai, teisę atstatyti respublikos prezidentą. Atvirkščiai, respublikos prezidentas turi teisę atleisti ministerį pirmininką, jo pavaduotoją ir kitus ministerius (konstitucijos 97 str.)

Dar 1940 m. birželio 14 d. atsistatydino Merkio vyriausybė. Parenkant naują kandidatą į ministerius pirmininkus, buvo sustota ties gen. Raštikio kandidatūra. Apie tai tuojau buvo painformuota delegacija Maskvoje, bet birželio 14-15 d. Urbšys telefonu pranešė, kad Sovietų vyriausybė Raštikio kandidatūrą į ministerio pirmininko vietą laiko nepriimtina. Poto pasidarė aišku, kad betkuri mums priimtina kandidatūra sovietų bus atmesta. Dėl to buvo nusistatyta daugiau kandidatų nesiūlyti ir laukti tolimesnių įvykių raidos. Taip belaukiant praėjo birželio 15-16 d. Birželio 16-17 d. naktį apie 3 val. į Ministerių Tarybą paskambino Pozdniakovas, teiraudamasis ministerio pirmininko. Merkys, trumpai pasitaręs su kitais ministeriais, paėmė telefono ragelį. Jau po pirmų pasisveikinimo žodžių Merkys paprašė pieštuko ir bloknoto. Tuojau pamatėm, kad jis pagal Pozdniakovo diktatą rašo naujos vyriausybės sudėtį. Šis naujas Pozdniakovo diktatas visus smarkiai sukrėtė. Šiek tiek atsipeikėję pradėjome žiūrėti Pozdniavo padiktuotos vyriausybės sudėtį. Visi ministerių kandidatai mažiau ar daugiau buvo žinomi asmenys, išskiriant žemės ūkio ministerio kandidatą Mickį, kurio niekas iš esamųjų žmonių nepažino. Tuojau paskambinau prof. Jurgiui Krikščiūnui. Jis ilgą laiką dirbdamas Žemės Ūkio Akademijoje, turėjo pažintį ir agr. Mickį. Po keliolikos minučių prof. Krikščiūnas jau buvo Ministerių Taryboje ir pasakojo apie Mickį. Jo žodžiais, Mickis yra baigęs Žemės Ūkio Technikumą Dotnuvoje, liguistų ambicijų ir labai ribotų gabumų žmogus. Agronomų tarpe jis jau seniai laikomas Stalino tikėjimo išpažintoju. Krikščiūnas patarė daryti žygių, kad Mickio kandidatūra būtų pakeista kita, ir pasiūlė agr. Vazalinską, taip pat komunistuojantį. „Sis", sakė profesorius, „bent gebės suprasti ir įvertinti savo veiksmus, o Mickis bus tik aklas įrankis bolševikų rankose". Merkys tuojau paskambino Pozdniakovui ir pranešė jam, kad Mickio kandidatūra nepriimtina ir pasiūlė ją pakeisti Vazalinsko kandidatūra. Pozdniakovas atsakė, kad kandidatai gali būti keičiami tik Maskvos sutikimu. Tokiam atsiklausimui jis neturįs laiko, pagaliau ir prasmės nematąs. Nauja vyriausybės sudėtis tuojau turinti būti patvirtinta ir jos sudarymo aktai dar šiandien paskelbti „Vyriausybės Žiniose". Merkiui toliau insistuojant dėl Mickio kandidatūros nepriimtinumo, Pozdniakovas pakeltu tonu pareiškęs, kad reikalas esąs baigtas ir tolimesni pasikalbėjimai neturį prasmės. Tą pačią birželio 17 dieną Merkys „pasirašė" naujos „Lietuvos vyriausybės" sudarymo aktus ir paskelbė juos „Vyriausybės Žiniose", kaip buvo Pozdniakovo įsakyta.

Ne tik atsistatydinusi Merkio vyriausybė buvo išprievartauta, prievartaujama buvo ir Kremliaus pastatytoji vyriausybė. Naujoji vyriausybė nors ir stengėsi dangstytis legalumo skraiste, bet praktiškai jau vadovavosi ne Lietuvos konstitucija ir įstatymais, bet Kremliaus direktyvomis. Kad toji „vyriausybė" nuo Maskvos direktyvų nenukryptų, buvo pastatyti du akylūs sargai — Pozdniakovas ir Dekanozovas. Pirmasis naujosios „vyriausybės" darbo posėdis įvyko birželio 17 d. vakarą. Pradžioje jam pirmininkavo Paleckis. Be kitų tame posėdyje buvo iškelti trys klausimai — nutraukti konkordatą, perduoti sienų apsaugą sovietams ir leisti sovietų valiutai kursuoti šalia Lietuvos valiutos, laikant litą lygiu 90 sovietinių kapeikų. Ministerių dauguma pasisakė prieš šiuos siūlymus. Ypač finansų ministeris Ernetas Galvanauskas karštai oponavo prieš sovietų valiutos įvedimą šalia Lietuvos valiutos. Jis įtikinamai įrodė, kad leidus kursuoti rusų rubliui šalia mūsų valiutos, eknominiu požiūriu būtų padaryta didelė nesamonė, kuri sužlugdytų visą Lietuvos ūkį. Visi šie trys klausimai balsų dauguma buvo atidėti neaprėžtam laikui. Po balsavimo žodžio paprašė naujosbolševikų sukurtos sveikatos ministerijos valdytojas Koganas. Jis atvirai pareiškė, kad paakytos čia gražios, įtikinančios kalbos, deja, neturinčios jokios reikšmės, įvyksią taip, kaip pasakysiąs Pozdniakovas, kuris čia svarstytais klausimais jau esąs pasisakęs, tad nebuvę jokios prasmės čia ginčytis ir balsuoti. Iš tikrųjų tą pat naktį apie 4 val. man paskambino Paleckis ir paprašė tuojau atvykti į prezidentūrą. Ten jis įsakė parašyti raštus: užsienio reikalų ministeriui — perduoti sienų apsaugą sovietų pasienio korpusui ir finansų ministeriui— leisti pinigų apyvartoje kursuoti rusų rubliui, laikant litą lygiu 90 kapeikų. Visa tai turėjo būti padaryta vakarykščio Ministerių Tarybos nutarimo forma. Nustebęs pareiškiau Paleckiui, kad aš tai negalėsiu padaryti, nes jokių nutarimų nebuvo. Net jeigu ir būtų buvę tatai nutarta, vistiek nebūtų galima įvykdyti, nes tokie nutarimai yra priešingi Piniginio Vieneto ir Sienos Apsaugos įstatymams. Konkordatas vidaus teisės atžvilgiu turi įstatymo galią, ir jo tokia forma, kuri vakar buvo pasiūlyta, nutraukti negalima. Jeigu būtų tokie nutarimai, jie tegalėtų sudarytį pagrindą atitinkamų įstatymų projektams paruošti. Po šių paaiškinimų Paleckis suerzintu tonu pareiškė man, kad tai esą Pozdniakovo reikalavimai, kurie be jokių išsisukinėjimų turį būti įvykdyti. Iš Paleckio laikysenos ir tono supratau, kad nėra prasmės toliau ginčytis. Čia pat sumečiau pasimėtyti su prof. V. Krėve, kuris, Paleckiui pagal Lietuvos Valstybės Konstituciją automatiškai tapus „respublikos prezidentu", jau birželio mėn. 17 d. vakarą formaliai buvo perėmęs ministerio pirmininko pareigas. Iš prezidentūros rūmų tiesiog nuvykau į Vydūno Alėją, kur tuo laiku gyveno Krėvė. Jam išdėsčiau savo pasikalbėjimą su Paleckiu. Krėvė išklausė mano pranešimą dideliu susirūpinimu ir prašė tais reikalais nieko nedaryti, žadėdamas išsiaiškinti su Paleckiu, o jei būtų reikalas ir su Pozdniakovu.

Čia išdėstyti faktai ir ypač ta aplinkybė, kad Lietuvos valstybės teritorija jau buvo stambių sovietų karinių jėgų okupuota, rodo, jog Lietuvos valstybės suvereninė galia okupanto sudarytose sąlygoe negalėjo reikštis. Jos nebuvo nė šešėlio, sudarant Paleckio „Lietuvos vyriausybę". Ji yra grynai svetimos, priešiškos valstybės prieš Lietuvą pavartoto smurto padarinys. Todėl apie tos „vyriausybės" (lygiu būdu ir apie tokių pat Latvijos ir Estijos „vyriausybių") legalumą negali būti nė kalbos.

„Lietuva"

DIENOS RUPESCIAIS

RAŠO

S. ZYMANTAS

Dėl paskutinių B. Serbentos ir mano rūpesčių „susirūpino" ir p. J. Vilčinskas. Tačiau jo susirūpinimas neturi pagrindo ir jo pamokymai — šūvis pro šalį.

Verta pastebėti, kad tiek vidaus tiek tarptautinė politika yra labai realus dalykas ir joje negalima vadavautis jausmais, optimizmu ar pesimizmu, bet tik apčiuopiamu realizmu. Vokiečių okupacijos metais mes gyvenome optimizmu vildamiesi, kad bolševikai antrą kartą Lietuvos neokupuos; patys tai okupacijai nepasiruošėme ir tautos neparuošėme. Bolševikams antrą kartą Lietuvą okupavus, mes taip pat gyvenome optimizmu ir kitus tuo optimizmu maitinome, galvodami, kad bolševikai netrukus iš Lietuvos turės išeiti, kad juos iš ten išstums arba vokiečiai, arba anglo-saksai. 1945 - 47 metais mūsų vadovaujantieji veiksniai mums sakė, kad vakarų rytų konfliktas įeina į lemiamąją fazę. Pereitais metais, prasidėjus JAV prezidento rinkimų kampanijai, mes taip pat puolėme į optimizmą, ir nevienas to laiko optimistinių veikėjų šiandien jau kalba labai realiai, kartais ir visai pesimistiškai.

Šitoks jausminis galvojimas, vertinant tarptautinę padėtį, paremtas optimizmu, viltimi, bet ne realiu padėties vertinimu, ne tik padarė mūsų tautai skaudžių ir nepateisinamų nuostolių, prisidėdamas prie ginkluoto tautos sukilimo 1945-1948 m. ir jo kurstymu, bet tai trukdė atlikti ir visą eilę realių darbų, kurių reikalavo ir reikalauja skaudi tikrovė.

Visi gyvename mūsų krašto išlaisvinimo viltimis. Ta viltimi gyvena ir okupuota tauta. Mes esame dėkingi tiems vakarų valstybės vyrams, kurie mums tą viltį teikia ir ją stiprina. Tokia padėka pirmoje eilėje priklauso JAV valstybės vyrams, ypatingai dabartiniam JAV užsienio reikalų ministeriui Dulles.

Tačiau būtų klaidinga tenkintis mums teikiama viltimi ir ja pasikliovus nedaryti užsieny to, kas yra pirmoji mūsų pareiga. Atsiminkime, kad jei mums, Didžioje Britanijoje, o tuo labiau turtingose J. A. Valstybėse įsikūrusiems, iš kurių kažin ar 10% naujų emigrantų begrįš į savąjį kraštą, tos vilties gali pakakti, tai bolševizmo triuškinama ir sovietinama tauta vien tik viltimi negali tenkintis. Nereikia pamiršti, kad tąja viltimi okupacijose tauta gyvena jau nuo 1940 metų, kada JAV prezidentas Rooseveltas Amerikos lietuvių delegacijai pareiškė, kad Lietuvos nepriklausomybė bus daug greičiau atstatyta, negu jie patys mano. Nuo to laiko jau praėjo trylika metų, o trylika metų tautai okupacijoje yra ilgo laiko tarpas.

Todėl viltimi gyvendami, mes, toli gražu, negalime ir neturime vien tik mums teikiamais vilties pažadais tenkintis. Mūsų politinių emigrantų didžioji pareiga prieš savo pavergtą tautą, ypač šiuo mūsų tautos likimui pavojingo laikitarpio metu, yra atidžiai stebėti ir sekti vakarų valstybės vyrų ir politinių veikėjų pasisakymus ir veiksmus ir visomis mums prieinamomis priemonėmis reaguoti prieš tai, ką mes laikome mūsų tautos interesams nenaudinga. Mūsų reikalui nebuvo naudinga, kai JAV užsienių reikalų ministras Dulles 18 rugsėjo kalboje UNO, vakarų Europos viešosios opinijos spaudžiamas ir ją ramindamas nebepaminėjo centro ir rytų Europos tautų išlaisvinimo reikalo. Jei tai pastebėjo vakarų Europos spauda, tai juo labiau reikėjo pastebėti ir dėmesį į tai atkreipti mums patiems.

Negalime išleisti iš akių ir britų premjero Curchillio kalbos, pasakytos š. m. gegužės 11 d., kurioje slypi pavojus mums. Bolševikinė „Pravda" jo žodžius citavo, kreipdama dėmesį į jo pareiškimą: „Aš netikiu, kad Rusijos saugumo su vakarų Europos laisve ir saugumu suderinimo problema būtų neišsprendžiama". Tie žodžiai yra aiškūs. Jie reiškia, kad jei Maskva sutiktų garantuoti vakarų Europos saugumą ir laisvę, nieko nebebus užsiminta apie centro ir rytų Europos tautas, kurios dabar bolševikų pavergtos. Churchillis kalbėjo tik apie vakarų Europą, bet ne apie visą Europą!

Dabar jau ir JAV svarsto siūlymą suteikti Sovietų Sąjungai neagresijos garantijų, kaip vieną priemonių pasauliniam įtempimui sumažinti.

Suprantama, kad Maskvai rūpi ne vien tik jos saugumas: Sovietų Sąjungai saugumo klausimas greičiausiai, visai nerūpi, nes Maskvos valdovai turi būti arba nepaprasti glušai, arba neįtikimai blogai informuoti, jei jie dar nebūtų įsitikinę, jog gali turėti visą šimtmetį taikos, jei tik jie paliktų laisvąją pasaulio dalį ramybėje. Bet Maskvai kaip tik rūpi konsoliduoti sovietų laimėjimus Europoje ir jos legalizuoti prieš visus teisingumo principus ir galutinoje išvadoje užmigdyti vakarų saugumą. Siūlymai Maskvai garantuoti saugumą, jei ji nepuls vakarų Europos, užmirštant centro ir rytų Europą yra ne kas kita, kaip siūlymas Maskvai laimėjimą be mūšio ir stiprinimą komunistų partijų visame pasaulyje. Laimei ,kad tai mato vakarai ir net britai: Didžiosios Britanijos viceministras Nutting, Strasburge, teisingai pastebėjo, kad suteikimas Sovietų Sąjungai nepuolimo paktą be sąlygų, būtų sankcionavimas jos įvykdytos agresijos rytų Europoje.

Su dar didesniu pasitenkinimu turime konstatuoti JAV respublikonų lyderio senatoriaus Knowlando pareiškimą senate, esą Sovietų Sąjungai galima garantuoti tik 1939 metų sienas ir prieš pasiūlymą Sovietų Sąjungai neagresijos paktą, vakarai turi reikalauti iš jos laisvų rinkimų pavergtose Europos valstybėse, būtent: rytų Vokietijoje, Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje. Priešingu atveju, neagresijos paktas gali privesti prie naujo Muncheno ar naujos Jaltos.

Tuo būdu yra pagrindo galvoti, kad JAV senatas nepatvirtins tokio pakto su Sovietų Sąjunga, kuris sankcionuotų jos įvykdytus rytų Europos užgrobimus. Mūsų laimei, JAV viešoji opinija skiria kas yra teisinga ir kas neteisinga, veikdama savo vyriausybinius sluogsnius su naujais miunchenais ir jaltomis nesutikti.

Tačiau šie reiškiniai ir visų kitų egzilų budrumo nė kiek neturi sumažinti. Juo labiau, kad laisvųjų rinkimų reikalavimas bolševikų okupuotuose kraštuose nėra jau toks paprastas dalykas. Laisviems rinkimams tuose kraštuose pravesti reikalinga: pašalinti okupacinį sovietinį rėžimą, primestą sovietinę administraciją, sovietų kariuomenę, bolševikinį saugumą, grąžinti politinius tremtinius iš Sibiro, grąžinti toms tautoms žodžio, spaudos ir politinių organizacijų laisvę, arba, kitaip sakant, pirmoje vietoje reikia tuos kraštus išlaisvinti ir tik paskui pravesti juose laisvus rinkimus. Priešingu atvėju tie rinkimai niekad nebus laisvais, kaip tai parodė ne taip tolima Lenkijos patirtis.

DEKOJO UŽ VLIK'o MEMORANDUMA

Už VLIKo ir kt. Pabaltijo veiksnių Jungtinėms Tautoms įteiktojo memorandumo atsiuntimą nuoširdžią padėką pareiškė visa eilė žymių vokiečių politikų ir valstybės vyrų. Žemutinės Saksonijos ministeris pirmininkas savo laiške pvz. nurodė, kad su gyvu susidomėjimu susipažino su baltų tautų patyrimais santykiuose su Sov. Sąjunga. Bremeno senato pirmininkas ir burmistras Kaisenas, pasižymėjęs socialdemokratų veikėjas, rašo, kad susipažino su memorandume išdėstytais faktais ne tik su susidomėjimu, bet ir su nuo širdžia užuojauta. Kaisenas reiškia viltį, kad dabartinė padėtis Pabaltijo valstybėse netolimoj ateity pasikeis. Teatgauna, — pažymi, — jų gyventojai vėl pasiilgtąją laisvę. Muensterio vyskupas Dr. M. Kelleris, padėkojęs už memorandumą, rašo prašąs pabaltiečiams Dievo pagalbos sunkiame jų kelyje. Bulgarų Tautinio Fronto vardu Dr. D. Ilieff-Valčevas, palinkėjęs baltų tautoms geriausios sekmės savo kovoje, pažymi, kad su memorandumu svarbiausiais faktais pasistengs supažindinti ir emigrantų spaudą.

DAR SI MENESI

Gautosiomis žiniomis, *Kersteno Komisijos darbas pradedamas jau šį mėnesį.* Be liudytojų iš Vokietijos ir kitų Europos bei užjūrio kraštų, žinoma, dar daugiau liudytojų Komisija turės progos apklausinėti pačiose Jungt. Amerikos Valstybėse. Netenka abejoti, kad Komisijos darbas, paremtas šimtais gyvųjų liudytojų apklausinėjimų, bus sėkmingas ir kad Komisija, savo darbą baigusi, galės JAV Kongresui pateikti labai svarbių dokumentinių duomenų apie klastingą Lietuvos ir kitų Baltijos kraštų okupavimą ir beatodairinį gyventojų naikinimą per visą abiejų okupacijų laiką.

NUOSAIKUMAS

Mes galime prieiti įvairių kraštutinumų: galime išsiplėstį taip, tarsi norėtume vieni visas vietas užimti; galime kalbėti apie dalykus, apie kuriuos nieko nesuprantame; galime stengtis sužinoti kitų žmonių paslaptis... Trumpai kalbant, galime išeiti iš ribų, būdami perdaug pretensingi, nešvelnūs, juokingi, netaktiški, nenuosaikūs.

Nors trumpai palieskime nuosaikumo dvasią, kuri turėtų viešpatauti žmonių sielose.

NE QUID NIMIS!

Ne quid nimis: venk kraštutinumų, nepersistenk!

Nuosaikumas yra praktinė išmintis, įgalinanti mus kiekvienu metu ir beveik spontaniškai pajausti, kas sakytina, darytina ar nedarytina. Kitaip sakant, nuosaikumas yra moralinis pasiturėjimas neišeiti į kraštutinumus siekiamose dorybėse; nepasiduoti kitų įtakai, bet laikytis didžiadvasiškumo, išmintingai balansuojant savo elgseną.

Nuosaikumas yra tokia svarbi dorybė, kad Šv. Bernardas mėgdavo sakytį savo naujokams:

— Kur jo stinga, ten dorybė tampa yda, gėris — blogiu (tolle hanc et virtus vitium erit).

ŽMOGIŠKA SAVYBĖ

Kalbant apie nuosaikumą kaip apie žmogišką savybę, jis yra nepaprastai vertingas.

Ar jis būtų įgimtas ar paties pastangomis įsigytas, padeda užlaikyti išmintingą saiką, pašalinti kai kuriuos nesusivaldymus, suvaldyti nereikalingą ir kraštutinį pyktį, ir padeda išvengti klaidų.

Pagerbdami savo kaimyną, sudaromę žmoniškesnį gyvenimą. Nieko nėra sunkiau, kaip žmonės, kurie ateina ir trukdo tavo laiką. Nekiekvienas turi drąsos saugoti savo duris įspėjimais, rašteliais ar pamokyti gudriu sakiniu, kaip Rossini. Kai vienas žmogus atėjo kartą pasiklausti jo nuomonės apie savo du kūrinius ir greitai užsuko net antrą kartą, Rossini pasakė:

— O! Taip, jūsų du mėginimai? Aš turėjau laiko vos vieną peržiūrėti.

— O ką jūs apie jį galvojate?

— Man atrodo, antrasis geresnis...

Žmonės, kurie nuolat skamba kaip pagyrų puodai, tarsi be jų daugiau nieko pasaulyje nebūtų, taipgi sunkiai pakenčiami. Geriau jau patikti, negu girtis, pasakė kartą Joubert. Mokslininkai, garsūs valstybės vyrai, menininkai ir kūrėjai jokios naudos neturi, keldami aikštėn savo privataus gyvenimo smulkmenas. Nė vienas nėra didis savo tarno akyse.

Lyg pagal taisyklę, tie, apie kuriuos daugiau žinoma, mažiau gerbiami. *Claude Bernard* buvo teisus, pažymėdamas savo „Cahier rouge":

„Šiandien rašytojai įsileidžia mus į savo vidaus pasaulį; jie mums pasakoja, kaip jie gula į lovą, kaip keliasi ar knarkia... Tai yra klaidingas gyvenimo vaizdas. Žmogus yra didelis ne tada, kai jis keliasi, gula ar knarkia; jis yra didelis, kai rašo ir galvoja. Šitais momentais žmogus yra tikrai didelis, ir mes pažįstame jį iš jo darbų. Geriau viso kito nežinoti. Tai žmogui nieko gero neduoda, tik gali sumažinti jo garsą".

Pagal Raoul Plus S. J. —

K. J. Ks

BALF'AS VEIKS IR LIETUVAI ATSISTACIUS

BALFO CENTRO IŽDININKAS A. S. TREČIOKAS APIE SAVO KELIONĘ PO EUROPĄ

Š. m. lapkričio 27-28 d. d. Čikagoje šaukiamas Amerikos lietuvių kongresas. Tokie kongresai JAV-se šaukiami kas dveji metai. Per juos stengiamasi subrendinti darbo jėgas, taip pat veiklą politiniame, šalpos ir kituose baruose. Šiemet tokių reikalų prisirinko dar daugiau. Atvykęs į Europą BALFo centro iždininkas A. S. Trečiokas, žymus Amerikos lietuvių veikėjas, per VT pirm. K. Žalkauską pakvietė jame dalyvauti ir VLIKą. Jei jame VLIKas dalyvaus, tai tikimasi, kad kongresui ir Amerikos lietuvių ekonominiam centrui, kuris veik tuo pačiu metu taip pat šaukia savo suvažiavimą, tada gal pavyks sudaryti dar stipresnį organą, kuris turėtų rūpintis Lietuvos atstatymu.

Be šio, A. S. Trečiokas turi ir kitų tikslų Eurooje. Jis nuo pereito karo pradžios iki šiol dirbo visą laiką be jokių atostogų. Dabar su savo žmona, kuri sutikdavo beveik kiekvieną lietuvių tremtinių transportą, atplaukusį JAV, suradę kiek laisvesnio laiko, nusprendė nuodugniau susipažinti su gyvenimu Europoje ir čia likusių mūsų tautiečių buitimi.

— Juk tik vienoje Vokietijoje yra likę daf daugiau kaip 7.000 lietuvių, — pastebėjo A. S. Trečiokas, kalbėdamasis su E. bendradarbiu. — Jiem bus stengiamasi ir ateityje kiek galint padėti. Gal prigis ta dvasia, kurią atsivežė apie 30.000 lietuvių, jau atvykusių į JAV, kurie, įsijungė į senųjų ateivių tarpą, gal geriau supras, — arba bent turėtų suprasti, — kaip reikia padėti Europoje pasilikusiems lietuviams ir juos kiek galint daugiau paremti. Nors mes važiavome privačiai, bet BALFo vadovybė paprašė, kad patirtume tremtinių Europoje gyvenimo sąlygas, ir uždėjo svarbią pareigą — išsiaiškinti su vietos vyriausybe, kaip reikės rūpintis ir padėti tiems, kuriuos nesitikima galėsiant parsitraukti į Ameriką.

JAV-se yra sudaryta speciali Amerikos lietuvių komisija Vasario 16 gimnazijai remti. Į ją įeina trys atstovai iš BALFo ir du iš Amerikos lietuvių bendruomenės. Tos komisijos pirmininkas Pr. Vainauskas ypač prašo nešališkai ir objektyviai ištirti visą gimnazijos rėmimo reikalą. S. A. Trečiokas yra tos komisijos sekretorius. Vos išlipusius iš laivo Trečiokus pasitiko BALFo Vokietijai įgaliotinis I. Rugienius ir Vasario 16 gimnazijos dir. A. Giedraitis. Visi drauge nuvyko į senąsias gimnazijos patalpas, o pakeliui į Muncheną svečiai susipažino su naujuoju būstu. A. S. Trečiokas pripažino, kad buvo būtinai reikalinga pasirūpinti naujomis patalpomis. Smulkiau susipažinti su naujojo būsto reikalais buvo nuvykęs į tuo reikalu sukviestą posėdį.

Likusieji Vokietijoje tremtiniai tikisi, kad, rasi, pavyks sušvelninti emigracinius nuostatus iškeliauti į JAV ir ten pastoviau įsikurti. Bet BALFo centro iždininkas į šiuos lūkesčius žiūri kiek skeptiškai, nors vienas iš svarbiausių jo kelionės į Europą tikslų buvo konkrečiai ištirti sąlygas, kiek pagal naujai primtąjį šalia tautinių kvotų emigracijos įstatymą iš tų 7.000 su viršum Vokietijoje likusių lietuvių būtų galima persigabenti į JAV. — Konkretūs, vietoje patirti duomenys rodo, — sako S. A. Trečiokas, — kad tokio skaičiaus, kokio tikėtasi Amerikoje, būtent — apie 3.000, ten perkelti ne pavyks. Didžiausią kliūtį sudaro sveikata. Emigracinai JAV įstatymai yra šiuo atžvilgiu labai griežti. Čia jokių išimčių nedaroma. BALFas iš savo pusės stengsis kiek galėdamas savo tautiečiams padėti ir rūpinsis, kad įstatyminiai nuostatai ir šiuo atžvilgiu būtų taikomi kuo objektyviausiai ir teisingiausiai. Visą emigracijos reikalą prižiūrės ir tvarkys generaliniai konsulai su savo padėjėjais.

— Europoje ne vienas paiminasi, kad BALFas greit baigs savo veiklą. Kaip yra iš tikro?

(nukelta į psl. 4)

JONAS AUGUSTAITIS

J. Matulionio kaimas

„Britanijos Lietuvis", perspaudinęs p. Jono Matulionio straipsnį „Lietuvos kaimas" (33 (312) Nr. rugp. mėn. 20 d.) iš „Tėvynės Sargo" š.m. Nr. kviečia žemės ūkio specialistus pasisakyti tuo reikalu. Nebūdamas didelis žemės ūkio specialistas, tik ūkio savininkas, drįstu šiuo svarbiu reikalu pareikšti savo nuomonę, nes, mano supratimu, p. J. Matulionio staripsnis liečia ne vien tik žemės ūkio specų sritį.

P. Matulionis visai neabejoja, kad grįžus Lietuvon negalima palikti neikolūkių, nei agrargradų, bet stato klausimą: „Ar grįžti tuojau pat į vienkiemius? Ar pasilikti suglaustų kaimų sistemoje? Kad negrįšime prie rėžių sistemos taip pat yra aišku. Laukai turi būti išdalinti atskirais sklypais, kaip buvo ir nepriklausomybės laikais. Bet pats sodybų sutvarkymas? Ar vienkiemiai? Suglaustas kaimas? Toliau p. Matulionis nagrinėja vienkiemių sistemos pliusus ir minusus ir, radęs kad vienkiemių sistema turi ir didelių minusų", sako, tai ką matėme „keliaudami per įvairius kraštus", turėjome progos matyti įvairių sistemų, tad galime rinktis patį geriausį būdą, o tai ir verčia galvoti apie didesnių sodybų susibūrimus prie vienos vietovės. Sklypas, kuriame tilptų pati sodyba, sodas, daržas, turi būti vienas čia pat prie bendros gatvės, bet pati dirbamoji žemė galėtų būti ir toliau. Kaimai neturėtų būti dideli, nes kuo didesnis kaimas, tuo toliau nusitęstų laukai nuo sodybų, ir vėl kiltų didelio nepatogumo ir nepasitenkinimo." (žiūr. Br. Liet. 14-15 skilt.). Toks suglaustas, pagal autorių, kaimas turėtų nedaugiau 1000 ha su 50 ūkininkų šeimų, 400-500 asmenų. Tai p. Matulionio ateities kaimas, — sodybos vienoje vietoje, o laukai atskirais sklypais toliau nuo sodybų... Autorius prieina tokios išvados, nagrinėdamas vienkiemių sistemos nepatogumus susisiekimo kelių požiūriu, sunkumus kaimą elektrifikuoti, telefoną įvesti, pašto agentūrą įsteigti; sunkumus amatams vystytis, svei katos punktus steigti, kultūriniam gyvenimui augti; sunkumus žemės ūkio gaminius suvežti, žemės apdirbimą mechanizuoti ir, pagaliau... — dar vienas stiprus motyvas autoriaus manymu už suglaustą kaimą, tai reikalas suvalkietį ūkininką socialumo išauklėti, nes jis, girdi, esąs iš visų Lietuvos tipų „kraštutiniausias individualistas" ir „jam trūksta socialumo". (Br. Liet. skilt. 14).

Pradėjus svarstyti p. Matulionio atskirų sričių motyvus suglausto kaimo naudai, norėčiau pastebėti, kad autorius nieko nesako, kaip jis manytų išplanuoti ir suskirstyti ūkininkams sklypus, gyvenantiems kaime, kur nors prie kelio. Jis tik sako, kad senovės rėžių sistema „ūkiniu atžvilgiu... buvo didelis nonsensas". (Br. Liet. sk. 3), bet kaip tie sklypai turėtų būti suskirstyti, autorius nerašo. Kai rėžiai atmetami tai lieka, pavyzdžiui, tokios galimybės: a) vienas rėžis, kuris tęsiasi nuo sodybos iki galo laukų statmenai ar įstrižai; b) dalis sklypo prie kaimo sodybos, kita dalis toliau-laukuose; c) keletas sklypų — vienas prie sodybos, kitį toliau; d) vienų ūkininkų visas sklypas prie sodybos, kitų toliau-laukuose, e) platesnis rėžis nuo sodybos — gale išlėstas sklypas, f) ir dar kitokios galimybės. Bet ar visos šios galimybės yra geresnės už vienkiemių sistemą? Pabrėžiu, — kai visi ūkininkai gyvena vienoje vietoje (kaime), tai jiems sklypus paskirstyti teisingai yra labai sunku, nes kiekvienas norės gauti sklypą arti savo sodybos, o ne gale laukų. Gaila, kad autorius nepasakė, kaip jis mano tą teisingai, patogiai, be rėžių sistemos ir be skriaudos sutvarkyti?...

KELIŲ IR SUSISIEKIMO KLAUSIMAS

Suglausto kaimo sistema, pagal autorių, turi pirmenybių prieš vienkiemių sistemą susisiekimo požiūriu. Jeigu žmonės gyventų suglaustuose kaimuose, o ne viensėdžiuose, susisiekimo reikalas — gerybių ir žmonių perkėlimas iš vienos vietos į kitą eitų daug lengviau. Tokia tenka padaryti išvada. — Pažiūrėkime.

Keliai — geležinkeliai ir sauskeliai (plentai) normaliai sudaro iš tam tikrų atstumų pritraukimo prekių ir keleivių zoną, geležinkeliai iki 7 klm. į abu kraštus, pramonės kraštuose, — iki 9 klm. žemės ūkio kraštuose; plentai iki 5 km. pram. kraštuose ir iki 7 klm. žemės ūkio kraštuose. Tokiu būdu kraštas normaliai turėtų būti išvadžiotas geležinkelių tinklo juostomis 14 — 18 klm. — plentais nuo 10 iki 14 klm. Lietuvoje, toli gražu, tokio tinklo nebuvo pasiekta. Lietuvoje nepakanka geležinkelių ir juo labiau, nepakanka plentų. Visi Lietuvoje 1-mos rūšies vieškeliai tarnaujančios vietos — kaimų reikalus (pagal vietos ypatybes). Pavyzdžiui, vieškels Vilkaviškis — Pilviškiai, Šakiai — Jurbarkas turėtų būti plentai; vieškelis Vilkaviškis — Vištytis — plentas; vieškelis Vištytis — Kybartai — plentas; vieškelis Telšiai — Varniai — plentas ir daugybė kitų pavyzdžių. Šitie vieškeliai ir kiti tokios rūšies turėtų būti paversti plentais, visai nepriklausomai nuo to, ar Lietuvoje bus suglausto kaimo, ar vienkiemių sistema. Reiškia, skirtumas kelių tinkle tarp vienkiemių sistemos ir suglausto kaimo bus tik atsišakojime nuo plentų į atskirus ūkius. Suglaustame kaime, kuris pagal galimybę galės prie plento (vieškelio), pasiekti atskirus gyventojus bus arčiau ir lengviau, kai į atskirus ūkius. Vienkiemių sistemoje, kelių atsišakojimo ilgis nuo pagrindinio plento į atskiras sodybas gali būti nuo 0 iki kelių klm. Šie keliai yra vadinami vietos reikšmės, kaimo keliai ir Lietuvoje visai pilnai pakaktų juos paversti gerais žvyruotais keliais... Jais nuo pagrindinio plento eitų gėrybių ir keleivių susisiekimas į atskirus vienetus (vienkiemius). Pabrėžiu, susisiekimo rūšys būtų arba pramonės gaminiai, (iš miestų į ūkius) arba dalinai perdirbti žemės ūkio produktai (pienas, javai) į surinkimo punktus, kurie daugumoje bus prie pagrindinio plento (vieškelio), bet jokiu būdu ne pirmutinės žaliavos (šiaudai, mėšlas bei pašaras), kurie bus sunaudojami vienkiemyje. Visai atvirkščiai suglaustame kaime: čia iš kaimo, kur būtų ūkio sodybos, tais atsišakojimo keliais iš sodybų į jų laukus (sklypus) turėtų eitį mėšlas, dirbtinos trąšos, o atgal į sodybas javai, pašaras (šienas bei šakniavaisiai), žodžiu viskas, kas bus užauginta. Matome, kaip į vieną, taip ir į kitą galą turės eiti mėšlas bei trąšos, bei pirmos gamybos stadijos gerybės, sunkios ir dideliais kiekiais ir ne plentais iki kelių klm. atstumo, dažniausiai blogu sezonu ir skubiai dėl sezono trumpumo. Atvirkščiai, vienkiemių sistemoje sunkus transportui mšlas išvežiojamas čia pat aplink sodybas, sunkūs pašariniai šakniavaisiai suvežami čia pat vietoje, pašarai, javai ir visi pirmos stadijos kiti gaminiai, kurie nepakelia transporto, suvežami daug lengviau ir greičiau. Pramonės gaminius nuo pagrindinio plento parsivežti į vienkiemius daug lengviau (nes jų mažiau ir lengvesni), o taip pat perdirbtus pirmos stadijos gaminius (pieną ir grūdus) nuvežti prie plento yra daug lengviau ir pigiau kai vežioti žaliavas iš laukų į suglaustus kaimus, iki kelių klm. tolio. Masinės prekės (žaliavos ir pirmos stadijos gamybos) blogais keliais nepakelia transporto, — todėl jų gamyba toliau nuo gerų kelių neapsimoka. Išvadoje tenka pasakyti, kad kelių ir susisiekimo keliais požiūriu, žemės ūkyje visas privilegijas turi vienkiemiai, o ne suglaustas p. Matulionio siūlomas kaimas. Jeigu remtis tais praktiškais pavyzdžiais, kuriuos, anot autoriaus mes galėjome matyti užsienyje, tai taip pat tenka pasakyti autoriaus išvedžiojimų nenaudai. Aš taip pat esu matęs sunkumus ir nepatogumus dalinai suglausto kaimo ūkininkavime Austrijoje (Oberdonau) ir P. Vokietijoje. Mėšlo išvežiojimas į sklypus, taip pat derliaus suvežimas užimdavo ūkinink. tiek daug laiko ir sudarydavo tiek išlaidų, kad jie mielai būtų sutikę verčiau turėti arti prie sodybos savo sklypą vietoj tų patogumų turint čia pat kaime, mokyklą, bažnyčią, susirinkimams salę bei karčiamą. Jų praktišku galvojimu lengviau yra nueiti taku į bažnyčią, vaikams į mokyklą ar pasiekti paštą, nei vežioti iš sklypų derlių į sodybą arba mėšlą į sklypą. Pabrėžiu, kad mano minimose vietose ne visi ūkininkai gyvena suglaustuose kaimuose; tik maža dalis gyvena kaime, dauguma gyvena vienkiemiuose, turintieji savo žemes prie sodybų. Ten galima praktiškai palyginti ūkininkavimo skirtumus ir aiškiai pamatyti ūkininkų vargus, turinčių sklypus toli nuo sodybų.

(b.d.)

BERIOS PASLAPTIS

KAIP DINGO STALINO DU SEKRETORIAI IR KAIP ŽUVO JO ASMENINĖS APSAUGOS VIRŠININKAS. — BERIOS ALTERNATYVA: PAČIAM ŽŪTI ARBA STALINĄ PRAŽUDYTI. — BERIA LAIMĖJO, BET TIK TRUMPAM LAIKUI.

KREMLIUJE vis dėlto „stebuklas" įvyko — be jokio perspėjimo, be jokių apokalipsinių dangaus ženklų: nepraėjo nė du mėnesiai, kaip buvo susekta „gydytojų konspiracija", ir Staliną ištiko širdies smūgis. Už trijų dienų — kovo 5-ją — raudonasis diktatorius buvo nebegyvas.

BERIOS IR MALENKOV'O VARŽYBOS

STALINO mirtis Berią tam kartui išgelbėjo.

Naujoje, paskubomis sudurstytoje sovietų hierarchijoje Beria gauna daugiau teisių nei bet kada. Kaip galima buvo laukti, Malenkov'as užima Stalino vietą, pasiskelbdamas ministeriu pirmininku. Tačiau jo užnugaryje yra Beria — naujosios politikos formuotojas. Stiprią vietą jis užima ir 14 vyrų Komunistų Partijos Centrinio Komiteto Prezidiume, kuris pakeičia ligšiolinį Politbiurą. svarbiausia — trys ministerijos, kurios rūpinasi Sovietų saugumu — Vidaus Reikalų, Valstybės Saugumo ir Valstybės Kontrolės — stipriai sugniaužtos Berios kietoje rankoje.

Staiga įvyksta pats svarbiausias ir įdomiausias dalykas.

Vakarų žvalgyba, blusinėdama Sovietų spaudą, pastebėjo ir susekė nepaprastus įvykius, kurie vyko Kremliuje prieš pat Stalino mirtį. Dvi savaites prieš Stalino mirtį — vasario 17 d. — šita smulkį žinutė buvo paskelbta ‚Izvestios" paskutiniame puslapyje:

„Kremliaus Komendanto Įstaiga praneša, kad vasario 15 d. netikėtai mirė majoras-gen. Piotr Kosynkin, ir reiškia savo užuojautą pasilikusiai šeimai".

Kas buvo tas majoras-gen. Kosynkin? Ogi Stalino asmenybės sargybos viršininkas.

Iš kitų šaltinių sužinota, kad maž daug tuo pačiu metu iš Stalino asmeninio sekretariato be pėdsakų žuvo du vyrai. Tuoj po to pražuvo dar didesnis tūzas: Aleksander Poskrebyšev, Stalino sekretariato šefas, artimiausias diktatoriaus bendradarbis paskutiniu 30 metų laiku.

PASLAPTINGA STALINO MIRTIS

REIKIA rūpestingai panagrinėti tuos nepaprastus įvykius, kurie buvo neabejotinį Stalino mirties „pranašai".

Joks užsienietis nematė Maskvoje Stalino vasario mėnesio antrosios pusės gale. Vasario pradžioje jis buvo priėmęs Indijos ir Argentinos ambasadorius, kurie konstatavo jo gerą sveikatos būseną. Tačiau jau vasario 17 d. diktatorius nepasirodė jokioje viešoje vietoje ir sovietų spaudoje nebuvo jokios žinutės apie jį.

Komunikatas, kuris buvo paskelbtas apie Stalino ligą, būdingas mediciniškomis smulkmenomis. Deja, jis nieko neminėjo, ką Stalinas buvo veikęs ir *ką matęs* tą dieną, kai jį ištiko priepuolis.

Po raudonojo diktatoriaus mirties naujieji žmonės labai šykščiai smilkė ligi šiol dievintam Stalinui. Laidotuvių kalbos nebuvo jautrios, o tik reikalo padiktuotos. Gedulo laikas buvo stebinančiai trumpas. Po Stalino 70 metų amžiaus sukakties „Pravda" skelbė sveikinimo telegramas ištisus metus; po jo mirties laik raštis jį atsiminė vos tris savaites.

Galbūt, mes niekuomet nesužinosime tiesos apie šį ypatingą istorinį įvykį. Tačiau patys atsargiausi vakarų ekspertai vis dėlto daro tokią išvadą: *tik šitas kelias buvo vienintelis, jeigu Beria norėjo prailginti savo gyvenimą.* Yra gerai nustatyta, kad: a) prieš Stalino mirtį Beria buvo jau pasmerktas; b) jis liko laisvas, kai nustojo mušusi širdis to žmogaus, kurį jis taip ilgai dievino; ir c) atsižvelgiant į ilgametę patirtį, vienam Beria galėjo sėkmingai pavykti sustabdyti tą širdį.

PASKUTINIS BERIOS PASISPARDYMAS

TREČIASIS šios dramos aktas vyksta, palyginti, greitu tempu.

Stalinui mirus, po dešimties dienų Malenkov'as nustoja ėjęs Partijos Generalinio Sekretoriaus pareigas, kurios yra svarbiausios komunistinia me pasaulyje. Partijos Prezidiumas — senasis Politbiuras — nuo 25 narių sumažinamas iki 14, paliekant jame vos penkis Malenkov'o šalininkus.

Balandžio 4 d. Berios Vidaus Reikalų Ministerija paskelbia, kad *visi kaltinimai, padaryti prieš suimtuosius „gydytojų konspiracijos" dalyvius, esą netikri*; jų prisipažinimas išreikalautas „neleistinomis priemonėmis", ir dėl to jie visi paleidžiami.

Valstybės Saugumo viceministeris Ryumin, kuris apkaltintas kaip viso to triuko autorius, suimamas kaip „pramuštgalvis kriminalistas". Semijon Ignatiev, buvęs ministeris, apkaltintas „politiniu aklumu" ir pašalinamas. Daugelis kitų Valstybės Saugumo departamento tarnautojų, dirbusių prie gyvos Stalino galvos, atleidžiama arba suimama.

Taigi, nepaprastai atkakliai siektą valdžios. Nuneigti gydytojų „išpažintį" reiškia beveik tą patį, ką tvirtinti, kad visa sovietų teisingumo sistema — neteisinga. Sovietų užimtos valstybės su savo lėlėmis vyriausybėmis, kurios ligi šiol paklusniai sekė Kremliaus antisemitinę politiką, paliktos baimingame apstulbime. Jų aukos vėl kopia į senąjį balną.

Tačiau, nepaisant visų nelogiškumų, Beriai atrodė tikriausias šis kelias, desperatiškai kovojant dėl savo galvos.

DRAMOS PABAIGA

BERIOS lošimas kurį laiką sekėsi.

Tačiau netrukus jo laimės žvaigždė nusileido. Liepos 10 dieną „Pravda" pranešė nustebusiam pasauliui, kad pagaliau Lavrenti Beria sutvarkytas: suimtas, įkištas į kalėjimą ir laukiąs užsipelnytos bausmės.

Sovietų intryguojančios dramos įtampa pasiekė savo zenitą. Ką visa tai reiškia? Ar tikra, kad Malenkov'as arba Raudonoji Armija laimėjo kovą dėl vyriausios jėgos ir valdžios?

Tai parodys tiktai ateitis.

J. LŪŽA

PABAISA SMOG

Žodis „smog" yra anglų kalbos naujadaras. Vieni sako, kad jis atkeliavo iš Amerikos, o kiti tvirtina, kad jį nukalęs vienas Londono gydytojas miglotą 1921 metų rudenį. Kaip ten bebūtų su to žodžio atsiradimu, visiems yra aišku, kad jis yra dviejų gerai žinomų žodžių smoke ir fog lipdinys. Smog yra vardas dūmų ir suodžių persisunkusios miglos, kurią dėl jos kenksmingumo sveikatai kai kas tiesiog vadina pilkuoju žudiku.

Rūksta dūmai iš kamino...

Migla Anglijoje yra įprastas ir neišvengiamas reiškinys, ypačiai vėlyvo rudens metu. Jos atsiradimo priežastys visiems yra žinomos. Tačiau mokslas nežino priemonių, kad migla galėtų pranykti ar jos nebūtų. Tiesa, yra būdų miglai pašalinti mažam ir labai ribotame plote, bet visi jie yra labai brangūs ir praktiškai neapsimoka. Pvz., karo metu pašalinti miglą tik nuo vieno aerodromo ploto, deginant specialiuose įrengimuose benziną, kaštavo 250 svarų į minutę.

Tačiau vien toji migla arba fog dar nėra didelė bėda. Visi vargai atsiranda tada, kai migla susijungia su dūmais ir virsta taip vadinama smog. Rūksta akmens anglies dūmai iš milionų primityviai padarytų židinių, iš centralinių šildymų, dirbtuvių ir fabrikų kaminų; skaldosi jie tarsi juodi debesys ore, sėda ant žemės, namų sienų ir padžiautų baltinių... Skaitoma, kad per vienus metus Anglijoje pro namų ir fabrikų kaminus išeina 3 milionai tonų juodos masės, kuri ištikrųjų yra blogai suvartotos anglies produktas. Vien tiktai Londonas žiemos metu pro savo kaminus išvaro 2000 tonų per dieną! Jeigu oras yra normaliai sausas, tai dūmų žala nėra labai didelė. Neskaitant, kad jie teršia žemę bei pastatus ir šiek tiek ardančiai veikia trobesių ar paminklų išorę, žmonių sveikatai jie mažai tėra kenksmingi. Kas kita, kai oras yra pilnas vandens garų, miglotas, kaip dažnai būna Anglijoje vėlyvą rudenį. Tada jau turime pabaisą smog, kurios žala žmonių sveikatai yra labai didelė.

Kai galvijai gauna whiskey

Pirmiausia smog visų gerai pažįstama iš gailiai kostelėjusio, šiek tiek siera atsiduodančio kvapo, kuris įkyriai prasiveržia net į gana sandariai uždarytus pastatus. Prieš susijungiant su drėgnu oru, dūmų arba blogai perdegusios anglies produktų sudėtyje randama suodžiai, pelenai, sieros dvideginis ir sieros trideginis. Paskutinieji, esant ore drėgmės pertekliui, pradeda keistis į sieros rūgštį, kuri lengvai prisijungia prie ore plaukiojančių suodžių kroupelyčių ir krenta žemyn. Šitos kruopelytės ir yra tikrieji žudikai. Įkvėpus į plaučius, jos nuodija kraują, iššaukdamos dusenimą ir net kraujaplūdį. Ypačiai pavojingos jos sergantiems astma ar šiaip kvepavimų organų ligomis. Taip pat seneliams, paliegėliams ir vaikams. Kai kurie gydytojai visą eilę plaučių ligų, įskaitant plaučių vėžį, bando įrašyti smog sąskaiton. Tačiau tai nėra galutinai įrodyta.

Skaitoma, kad praėjusiais metais gruodžio mėnesį, kada siautė didysis smog, vien tik Londone nuo jo mirė 4000 žmonių. kiek dar gavo įvairias ligas, kurios taip pat galės būti jų vėlesnės mirties priežastimi. Net galvijai, tuo metu atgabenti į Kalėdinę parodą per kelias valandas krisdavo dusulio užsmaugti. Jų savininkai, norėdami išgelbėti veislinius gyvulius, dėjo ant galvos whiskey sumirkytas paklodes, kad tuo būdu palengvintų kvėpavimą...

Geriausia apsauga — dujokaukė

Atrodo, kad nuomonės dėl smog kenksmingumo nėra visiškai vienodos (Būtų įdomu šiuo klausimu patirti nuomones mūsų sveikatos autoritetų — gydytojų). Tuo tarpu, kai vieni teigia, kad smog šienauja kaip giltinė su dalgiu, kiti tvirtina, kad ji pavojinga tik senesniems ir paliegėliams. Neseniai įvykusioje kovai su smog specialistų konferencijoj Glasgove, Sveikatos Ministerijos medicinos šefas Sir Jhon Charles be kita ko šitaip išsireiškė: „Žinomas patalogas, tyrinėdamas keliais atvejais mirimų priežastis (turima galvoje 1952 m. smog laikotarpis Londone) rado tik nežymų skaičių atsitikimų, kur sveiki vaikai ar suaugę būtų tiesiog mirę nuo smog. Tačiau buvo šimtai atsitikimų, kai senesni žmonės, iš dalies be jokios kitos ligos, vien tik dėl savo amžiaus ir sumažėjusio atsparumo, tapo smog aukomis".

Viena tačiau yra aišku, kad geriausia priemonė išvengti smog nemalonumų yra pasistengti kiek galima mažiau jos įkvėpti į plaučius. Gydytojai sako, kad vaistų nuo smog pasekmių nėra. Todėl patartina esant miglotam orui ne tik vaikščioti burną sučiaupus, bet taip pat kiek galima sandariau uždaryti duris ir langus. Vienas gydytojas neseniai spaudoje propagavo net specialias kaukes, panašias į gydytojų vartojamas operacijų metu. Jų nesant, jis patariа burną ir nosį užsidengti keturlinka sudrėkinta linine nosine. Pritvirtinus plasteriu prie galvos, esą ji atstojanti kaukę...

Liūdni pranašai.

Tačiau viena ir tikra priemonė išvengti smog yra nevartoti kurui anglies. Anglų populiarūs židiniai labai blogai suvartoja kurą ir todėl dideli kiekiai neperdegusios medžiagos dūmų formoj išlekia pro kaminus. Skaitoma, kad 50 procentų smog pasigamina iš privačių kaminų, o kitą pusę „patiekia" fabrikai ir pramonės įmonės. Visa to būtų galima išvengti, jei namuose ir įmonėse būtų vietoj anglių vartojama nerūkstantis kuras arba dar geriau — dujos ir elektra. Bet tai padaryti būtų įmanoma tiktai tada, kai dujų ir elektros būtų pakankamai ir jų kaina būtų nedidelė. Tuo tarpu, dėl elektros jėgainių trūkumo, ypač žiemos metu, nepakanka srovės dabartiniam vis didėjančiam reikalavimui patenkinti. Bet ateis laikas, kad anglinė krosnis, taip kaip žibalinė lempa, pranyks visiškai iš apyvartos.

Tuo tarpu, kol elektra išstums anglį, yra daromi įvairūs bandymai pagaminti tiksliau kurą suvartojančias krosnis. Bet geresni jų tipai yra brangūs ir ne kiekvienam prieinami. Britų vyriausybė, norėdama paraginti nerūkstančio kuro (koksas, antracitas) vartojimą, patvirtino tokiam kurui pritaikytus židinius arba ir vien tik pakurų modelius, kurie pardavinėjami, palyginti, už nedidelę kainą. Tai taip vadinamos nuolatinio degimo (everburning) krosnys. Jų pasisekimas labai didelis. Iki šiol parduota jau virš 4 milionų. Bet, gaila, kokso ir antracito pardavimas nepadidėjo. Kadangi tokios krosnys turi gerą traukimą, tai jose pradėta deginti patį blogiausia anglių rūšis — smulkūs trupiniai ir net dulkės bei šiukšlės. Ypačiai pakilo neseniai rinkoj pasirodžiusios smulkios, taip vad. riešutinės anglies pareikalavimas. Visa tai duoda daug daugiau dūmų, nei normali anglis. Tad ir tos pagerintos nerūkstančio kuro krosnys duoda atvirkščius rezultatus... Vietoj smog sumažinti, jos dar gerokai jį didina. Todėl yra daug pranašų, kurie sako, jei šiais metais vėlyvas ruduo bus toks miglotas kaip pernai, tai smog aukų skaičius bus žymiai didesnis. Tikrai liūdna pranašystė. Bet tikėkime, kad taip nebus.

TEN KUR NERIS TARP KOLCHOZU BANGUOJA...

1945 metais papuoliau sovietų belaisvėn Karaliaučiuje. Su tūkstančiai kitų likimo draugų buvau uždarytas provizorinėnėn karo belaisvėn. Buvome varomi įvairiausiems nepakeliamiems darbams, o maisto nedavė jokio. Mums visiems buvo aišku, kad rusai nori mus kuo skubiausiai sulikviduoti. Belaisviai mirė kasdien šimtais badu ar buvo sargybinių nušauti. Nematydamas kitos išeities mėginau iš stovyklos pabėgti, nors tikrai žinojau, kad tik lavonu tegalėsiu laisvę pasiekti. Bet man jau buvo vistiek. Kartą, vykstant kolonai darbams, prasmukau pro sargybą ir pasileidau bėgti griuvėsių link. Nusilpusios kojos netoli tenunešė, o griūvant išgirdau rusišką „mat" ir automato šūvius. Kas darėsi vėliau, nežinau. Atmerkęs akis, pasijutau begulįs ambulatorijoje, o šoną, lyg ugnim degino. Aš dar buvau gyvas, ir tas mane neramino — žinojau, kad už mėginimą pabėgti mane pakars visų akivaidzoje. Tačiau likimas man buvo lėmęs kitaip — kiek pasveikęs rusų tardytojui aiškinau, kad lyg tai pamačiau gulinčią bulvę ir ją norėjau pasiimti. Ar rusas patikėjo, nežinau, bet nuo kartuvių išsigelbėjau. Tai pirmas atsitikimas tais laikais, kad sargybiniai nepribaigė, o ir kartuvių teko išsisukti. Dabar, pasitikėdamas savo laime, dariau planą vistiek iš to pragaro kaip nors ištrūkti. Ir, ačiū Dievui, vieną 1947 m. žiemą, vien tik apatinėmis kelnėmis apsivilkęs, perlipau spygliuotą vielą, saugančią stovyklą, ir pasileidau nežinion. Pakelyje, teko gauti iš žmonių suplyšusias kelnes ir švarką. Kadangi Rytprūsiuose jau seniai buvo kalbama, kad Lietuvoje galima geriau nuo rusų pasislėpti ir gauti maisto, tai į ten ir patraukiau. Kadangi Nemunas buvo užšąlęs, tai greitai atsidūriau be jokių nuotykių Lietuvoje. Traukiniu atvykau į Kaišedorį, o iš čia pėščiomis apkeliavau Musninkus, Kernavę, Liuliškius, Ardziškius, Gelvonis, Ukmergę, Jonavą ir kt. vietoves.

Visur buvau priimtas, kaip geriausias draugas, nors žinojau, kad galiu atnešti nelaimę.

Bekeliaujant teko sutikti kelyje daug sunkvežimių, kuriais rusai gabeno lietuvius trėmimui. Tai buvo 1948 metų pavasarį. Kurį laiką slėpiausi miške, o vėliau grįžau senų vietovių aplankyti. Tik retą pažįstamą savo geradarį tesuradau — kitų sodybos buvo išplėštos, apgriautos, be langų ir durų. Jos stovėjo, lyg šmėklos ir naktimis šiurpas krėsdavo pro šalį einant. Kiek pamenu, ištremti iš Liuliškių: Laukys, Jankūnas, broliai Vilkevičiai. Vincas Vilkevičius buvo įskųstas stribo Barono, neva dalyvavęs prie žydų likvidavimo vokiečių okupacijos metu. Iš Sendvarių kaimo, prie Gelvonių, išvežtas Raškevičius, o iš Stepanavos — Antanas Strazdas.

Kai kur apie Musnikus buvo atvežta rusų kolonistų ir apgyvendinti ištremtųjų ūkiuose. Tačiau partizanų persekiojami jie ilgai atvežtoje vietoje neišbūdavo — bėgdavo į miestus elgetauti ir vogti.

Gelvonių ir Musnikų apylinkėse populiariausias partizanas buvo K. slapyvarde „Dobilas". Tai buvo šios apylinkės partizanų grupės vadas. Jis su savo vyrais labai daug kraujo nuleido sovietams ir jų pakalikams. Užtekdavo tik jo vardą paminėti, kai komunistai pradėdavo dairytis baimingai. Aš jį pažinau asmeniškai. Jis vėliau buvo vieno malūnininko nugirdytas miego milteliais pripilta degtine ir kartu su draugais išduotas rusams. Buvo kalbama, kad jie rusų buvę nužudyti. Kiek vėliau vienas komunistas eigulys medžioklinių šautuvu nušovė partizaną Z. Atvykę rusai spardė jo lavoną ir klausinėjo apylinkės žmones ar kas jo nepažįsta. Niekas neišdavė. Kalbantis su partizanais, jie labai skųsdavosi savo likimu, bet vilties neprarasdavo, kad Lietuva greitai bus išlaisvinta. Ypatingai 1950 metais partizanų skaičius padaugėjo imant jaunus vyrus karinėn tarnybon.

1950 m. pradėta steigti pirmieji kolchozai Vilniaus krašte. Anksčiau nepradėjo kolchozų steigti, nes čia visi ūkininkai buvo neturtingi. Prie Musninkų veikia vienas sovchozas, kuriame daugiausiai dirba rusų kolonistai. Iš Liuliškių, Minčiukų ir Pigančių kaimų padarytas kolchozas „Svajonė", o gretimais ir „Gegužės 1" kolchozas. Kiek toliau yra sovchozas „Papiernia". Sovchozuose gyvenimas buvo kiek geresnis, nes čia už darbą buvo šiek tiek mokama, o ir pavogti buvo kiek lengviau. Kolchozuose dirbantieji neturėjo nė ko pavalgyti.

Ties Čiobiškiu ir Kernave per Nerį tilto nėra — veikia tik senas keltas. Is Musninkų į Vilnių ir kitur nei autobusais, nei kitaip joks susisiekimas nepalaikomas. Autobusų ruožas yra Ukmergė — Širvintai — Mašiogala, tačiau keliauti reikia tam tikro leidimo.

Veikiančios bažnyčios: Čiobiškyje, Kernavėje, Musninkuose, Širvintuose ir Gelvonyse. Uždarytų bažnyčių yra Vilniuje. Čiobiškio ir Gelvonių klebonijose įsteigtos milicijos, kunigai gyvena pas žmones.

Nepriklausomybės laikų knygų pas žmones dar yra išlikę, bet slepiamos. Vytauto Didžiojo ir kitų kunigaikščių portretai taip pat laikomi paslėpti.

Kaime vienas pažįstamas turi po grindimis paslėptą radio aparatą, kurio klausosi užsienį. 1950 m. vasarą pats ten klausiausi „Amerikos Balso" pranešimų. Žmonės labai nusivylę ir išlaisvinimu netiki. Jie sako: „pliurpia per radio daug, bet nieko nedaro..."

Išvykstan Vokietijon žmonės labai gailėjosi ir prašė pasakoti visiems kas Lietuvoje darosi, tik neminėti jų pavardžių.

Lietuviai labai buvo geri-vokiečiai visur buvo laikomi savais žmonėmis ir visur kviečiami: ir į vestuves ir į laidotuves. Jei kuomet nenueidavai, tai labai pykdavo.

Nežiūrint sunkaus gyvenimo dabartinėje Lietuvoje, žmonės nepraranda humoro. Yra liaudies sukurtų satyrų ir dainų, pašiepančių okupantus, kur savųjų tarpe susirinkę laisvai pasijuokia ir padainuoja.

Atvažiavo burliokai,
Rudos skrandos...
Atmatavo mūsų pilvą
Ir nustatė normas...

„ŽYDI TURIZMAS"

Kaip išnaudojami darbo žmonės, atskleidžia 1953. 9. 6. „Tiesa" Nr. 211. Ten rašoma, kad pvz. Tytuvėnų rajono Lapgirių tarybinio ūkio Skaraitiškės skyriaus buhalteris Urbonavičius „darbininkams algalapiuose užrašo mažiau darbo dienų, negu iš tikrųjų jie yra dirbę". O kiek tokių Urbonavičių iš viso yra okupuotoje Lietuvoje, ir kiek iš tikro įvairūs stachanovininkai išdirba tas normas, apie kurias skelbiama viešai per kom. radijus ir spaudą?

Vėl skelbiama, kad medaliais apdovanotieji moksleiviai galės mokytis universitete. Bet tame pačiame „Tiesos" numryje Švenčionių I vid. mokyklos abiturientė A. Povilėnaitė, apdovanota aukso medaliu, klausia, kodėl ji nepriimta į universitetą, nors viską lig laiku padarė? Juo labiau, kad atsitikimas su Povilėnaite, kaip toliau pripažįsta pati „Tiesa", „yra ne vienintelis". Visiškai taip įvyko ir su Poškum iš Viekšnių, ir su Kuzmickaite iš Jurbarko, ir visa eile kitų moksleivių, baigusių vid. mokyklas su medaliais.

Komunistai giriasi, kad Lietuvoje „žydi turizmas", nes „dabar čia yra puikios galimybės turizmui vystytis". Kaip jis iš tikro „žydi", atskleidžia per „Tiesos" skiltis J. Pakutinskas: niekas turizmu nesirūpina, jis nėra „masiškai ir pakankamai kvalifikuotas", o „profesinių sąjungų taryba nesukūrė nė vienos turistinės bazės ir stoties, neturi tokio organo, kuris galėtų rekomenduoti mašrutą, suteikti metodinę paramą..." Kaip gali turizmas „žydėti", jei pvz. restoranuose negalima gauti net bulvių? Kaip kartais panašiai „žydi" pirmaujantieji kol. ūkiai, „Tiesa" rašė jau š.m. liepos 7 d.: „yra nemaža atsitikimų, kad už pirmaujančių kolūkių slepiasi atsilikėliai, silpnai tesirūpiną visuomeninio ūkio išsivystymo reikalais". Čia ir yra bolševikinė paslaptis", kaip iš nežydinčio statistiniais skaičiais ir propaganda padaryti „žydintį".

„Žydėjimui" sustiprinti LTSR augščiausios tarybos prezidiumo įsakais paskiausiai įsteigta visa eilė naujų maisto ir pramoninių prekių ministerijų. Ministerių tarybai buvo pavesta patvirtinti sąrašus įmonių bei organizacijų, kurios turi būti perduotos naujai įsteigtosioms ministerijoms.

KAUNO VALGYKLOSE

„Tiesa" Nr. 209-53 aprašo, kokia yra mitybos padėtis Kauno valgyklose. Nusiskundžiama ne tik tarnautojų nemandagumu, „grubiu elgesiu su darbo žmonėmis, sukčiavimais ir apgaudinėjimais", bet ir tuo, kad „Kauno valgyklų tresto įstaigose siauras maisto produktų asortimentas. Valgyklose sunku gauti bulvių, raugintų agurkų, pieno produktų. Kai kurie maisto produktai, kuriuos dalina pačios valgyklos, žemos kokybės ir nepatenkina darbo žmonių. Aišku, geresnės kokybės esti nebent tik tie, kuriuos valgytojai įstengia patys „susiorganizuoti". Todėl ar ten ka stebėtis, kad, kaip pripažįsta pati „Tiesa", Kauno valgyklų trestas „neįvykdė taip pat ir pusės metų plano, o „Metropolio" restorano direktorė Krasilnikova priėmė į darbą „savo bičiulį Goldą, nors ir savavališkai išėjusį iš Gintaro restorano". Tokių „pasiskyrimų" esti ir daugiau.

Iš viso kom. spaudoje nuolat mirga panašių žinių: „daugiau bulvių ir daržovių", „gerinti darbo žmonėms mitybą", „gerinti darbą statybininkų darbe", „Lazdijuose praleidžiamas geriausias sėjos laikas" etc.

VILNIUJE

„Vilniaus miesto darbo žmonių deputantų tarybos 4-ji sesija" konstatavo, jog „eilės įmonių ūkinių bei tarybinių organizacijų vadovai nepakankamai skiria dėmesio biudžeto vykdymui, pajamų iš socialistinio ūkio didinimui. Vien tik „Tauro" alaus gamykla, neįvykdžiusi 1952 m. gamybinio plano, liko skolinga biudžetui 10,5 mil. rublių... Vilniaus miesto ir rajono vykdomieji komitetai blogai išnaudojo išskiriamas lėšas gyv. namų statybai ir remontams. Miesto Lenino ir Tarybų rajonuose šiemet kapitaliniu būdu neatremontuotas nė vienas namas. Miesto tarybiniai organai nevysto kovos prieš broką remontuojant butus". Ar bereikia geresnės atestacijos apie bolševikinę „tvarką", kokią ją duoda „Tiesa" ir „Vilniaus miesto darbo žmonių deputatų tarybos sesija"?

(atkelta iš psl. 3)

— BALFas pagal savo planus numato veikti tol, kol tat bus reikalinga. Veiks ne tik Europoje bet jei atsistatys laisva ir nepriklausoma Lietuva, tai padės iš Sibiro ir kitų vietų grįžti savo tautiečiams tėvų žemę. Tam ir ruošiamasi. Ypač šis reikalas arti prie širdies BALFo pirmininkui. Dirbsime, kol visi mūsų žmonės sugrįš į tėvynę Lietuvą, — sako BALFo centro iždininkas A. S. Trečiokas, džiaugdamasis, kad Vokietijoje vyko labai tiksliai išnaudoti kiekvieną laiko valandėlę. Tačiau drauge ir prisipažino: pačiam pamačius padėtį vietoje ir susipažinus su čionykšte realybe, visa eilė problemų ir klausimų atrodo kiek kitaip, negu apie jas galvojant ar jas sprendžiant iš tolo, Amerikoje.

Trečiokai, aplankę dar Italiją ir Šveicariją, per Paryžių spalio pradžioje grįžta atgal į JAV.

Europos Lietuvių Kronika

LONDONAS

AUKOS KERSTENO PRIĖMIMUI

DBLS Centro Valdyba yra gavusi viso £ 268. 18. 06. Kersteno priėmimui finansuoti. Iš šios sumos išleista: lapelių — laiškų spausdinimui, lapelių įrišimui, knygos meniškiems pagražinimams, p.p. Kerstenų priėmimui L. Namuose, dovanoms ir kelionių išlaidoms viso £ 64. 01. 03.

Likusi suma paliekama DBLS Centro Valdybos dispozicijoje dengti išlaidoms, kurios susidarys ryšium su tolimesniais Kersteno Komisijos tyrimais.

Visų aukotojų pavardės ir sumos bus paskelbtos kitos savaitės „E. Lietuvio" numeryje.

DBLS METINIS SUVAŽIVIMAS

Kitą savaitę, spalio 25 d. ir 26d.d., Lietuvių Namuose, Londone, įvyksta D. Britanijos Lietuvių Sąjungos septintasis metinis suvažiavimas. Laukiama į šį suvažiavimą atvykstančio VLIKo Pirmininko prel. Krupavičiaus. Suvažiavime dalyvaus Lietuvos Pasiuntinybės Patarėjas p. V. Balickas, pavaduojąs sergantį Ministerį B. K. Balutį ir DBLS Garbės Narys p. Harrisonas.

KAD TAIP DAŽNIAU...

Tiek skyriuose, tiek ir Londone klubuose dažnai ruošiami įvairiomis progomis pasilinksminimai — pobūviai. Deja, ne visada tie lietuvių ruošiami pobūviai yra vykę, tokie, kad išsivaikštą svečiai nesigailėtų atėję. Dažnai jų epilogas baigiasi ne visai gražiai, o ir paruošimas yra menkas, apsiribojąs tik... besaikiu gėrimu alaus ar kitokio „drąsinančio" skysčio.

Pereitą savaitę Lietuvių Namuose „Rudens balius", jei iš anksto būtų numatyta už tokių balių ruošimą premijos, be abejo, šiam „Rudens baliui" būtų tekusi pirmoji. Šį kartą pobūvio rengėjai ne tik darbo nesigailėjo, bet jį ruošę turėję ir gerą skonį ir menišką gyslelę. Didžion salėn įėjęs svetys pajuto rudens grožį: ji buvo skoningai išpuošta įvairiaspalviais lapais, rudens gėlėmis (tikromis, ne popierėliais), o viduryje — rudens simbolis, prieblandos šviesoje, — didelis lietsargis. Ne vieną kartą apvilti svečiai dėl muzikos, šeštadienio vakarą buvo maloniai nustebinti net penkių muzikantų kapela, kuri ir susirinkusiems ir Lietuvių Namų kaimynams buvo staigmena: grojo taip, kad svečiai ir susikalbėti galėjo ir pasiklausyti ir pašokti, o kaimynai — miegoti.

Labai dažnai ir visiškai pagrįstai svečiai, išgėrę stiklą alaus,juo labiau atvykę iš toliau, turėdavo alkiui nuraminti bėgti jieškoti... čipsų. Šį kartą bufetas buvo toks, kad mėgėjai geraį užkąsti, ilgėliau bufeto kambaryje užtruko, negu bare. Gražu, kad ir sotūs rengėjai šį kartą prisiminė alkanuosius svečius. Todėl išsiskirstant dažnas svetys kartojo: — Visiems bus gera, jei tokie pobūviai bus dažniau! Aitvaras.

STUDENTŲ SĄJUNGOS ŠOKIŲ FESTIVALIS

Šį penktadienį, spalio 16 d. 7,30 val. ir šeštadienį, spalio 17 d. 3,30 val. Albert Hall salėje įvyks Britų Studentų S-gos šokių festivalis, kuriame dalyvaus ir mūsų šokėjų grupė.

Lietuviai šoks „Oželius" ir „Malūną". Lietuvių grupėje šoka: Irena Turūtienė, D. Bulaitytė, J. Siniušytė, O. Petkevičiūtė, D. Dulskytė, Rita Daunoraitė ir dvi anglės studentės. Vyrų grupėje — V. Turūta, J. Alkimavičius, L. Bungarda, M. Kaulėnas, S. Bosikis, Pr. Bingaila, K. Makūnas ir vienas studentas anglas. Šokių grupei vadovauja V.Turūta.

Tenka pastebėti, kad anglai studentai mielai sutiko išmokti lietuviškus tautinius šokius, kai jiems buvo pasakyta, kad letuviai neiveikią sudarytį grupės. Skaudu ir liūdna, kad mūsų jaunimas net ir tokiems pasirodymams, kaip Albert Hall salėje, nebesuranda keliolikos laisvų vakarų šokių repeticijoms. Nejaugi visame Londone atsirado tik 13 lietuvių, sutikusių reprezentuoti lietuvio ir Lietuvos vardą?

ELTOS KRONIKA.

— Turimomis žiniomis, šiuo metu vėl suaktualėjo lietuvių, latvių ir estų skyrių steigimas prie Laisvosios Europos radijo: Vliko VT daro žygių, kad lietuviškojo skyriaus centras būtų organizuojamas Europoje. Plačiu raštu pareikšti motyvai, kodėl minėtasis skyrius turėtų būti įsteigtas Europoje, o ne užjūryje. Be kita ko, nurodyta, kad Europoje esama arčiau savojo krašto, iš čia galima geriau praktiškai vykdyti kovą dėl Lietuvos laisvės ir lietuvių tautos aspiracijų realizavimo. Žinios, gaunamos iš Lietuvos, gali būti tiksliai ir greitai komentuojamos tik Europoje, kuri ir toliau lieka svarbiausiame kovos bare. Čia reiškiasi ir patys mūsų vadovaujantieji veiksniai, iš čia būtų galima geriau sekti bręstančias naujas valstybines formas ir naujai organizuojamų Jungtinių Europos kūrimą. Pagaliau per tokį skyrių, veikiantį Europoje, ir pats VLIKas galėtų tinkamiau informuoti visą mūsų tautą apie daromus jai išlaisvinti žygius. Dabar jau ir kitų pradedama suprasti, kad lietuvių ir kt. pabalt. veiksnių išjungimas iš Laisvosios Europos radiofono buvo stambi klaida, kurią todėl rūpinamasi atitaisyti..

* * *

Dėl Berlyno vyr. burmistro Reuterio mirties VLIKo pirmininkas M. Krupavičius pasiuntė VLIKo vardu užuojautos telegramas Berlyno senato prezidiumui ir socialdemokratų partijos pirmininkui Dr. E. Ollenhaueriui, kuriose apgailestavo, kad visas laisvasis pasaulis Reuterio asmenyje nustojo didelio kovotojo dėl laisvės.

* * *

Spalio 11 d. Luebecke šaukiamas Mažosios Lietuvos Tarybos pilnaties suvažiavimas. Numatoma, kad suvažiuos visi 30 Tarybos narių. Spalio 10 d. kviečiamas MLT prezidiumo posėdis. Laukiama, kad Mažosios Lietuvos Taryba pasisakys a. Lietuvos okupacijos, b. Karaliaučiaus krašto ir c. Europos apjungimo reikalais.

* * *

Šio mėnesio antrojoj pusėj arba kito pradžioj numatoma pabaltiečių spaudos konferencija Bonnoje, per kurią vokiečių ir užsienio spaudos atstovai bus painformuoti apie Lietuvos ir kt. Pabaltijo valstybių aktualiuosius reikalus.

* * *

Artimiausiame Baltų Tarybos posėdyje numatomas svarstyti memorandumas vyriausybėms, įeinančiom į Patariamąją Europos Tarybą Strasburge, kad ir bolševikų užimtieji kraštai būtų įsileisti svarstant Europos ateities problemas ir kuriant naujosios Europos santvarką. Taip pat rūpinamasi, kad ir Baltijos valstybių piliečiai turėtų teises ar lengvatas, kokias turi Europos Tarybai priklausančių laisvųjų kraštų piliečiai, ypač su pasais ir vizomis, išgaunant teises verstis laisvųjų profesijų darbu etc.

Lietuvos laisvinimo talka norima platesnius visuomenės sluogsnius įtraukti į laisvinimo darbą. Jos nuostatai VLIKo jau dviem skaitymais priimti, o prieš trečiąjį skaitymą bus pasiųsti susipažinti ir pareikšti savo nuomonėms diplomatams ir kitiems veiksniams.

* * *

Santykiai su Vak. Vokietijos vyriausybe.

Su Vak. Vokietijos užsienio reikalų ministerija URT palaiko normalius santykius, iš Vokiečių vyriausybes susilaukdama draugiškumo ir palankaus traktavimo. Jų užs. reik. ministerija yra pažadėjusi Baltijos valstybių pasų reikalą išspręsti palankia prasme, būtent — kad Baltijos valstybių piliečiai ir su savo nacionaliniais pasais turės privilegjas, vokiečių numatytas išvietintiems asmenims.

Vykdomoji Taryba kreipėsi į Amerikos Balso Europoje direktorių D'Alessandro, kad padidintų lietuviškųjų transliacijų per Am. Balsą siuntimą ir šias transliacijas vėl duotų 4 kartus per dieną. Pastaruoju metu AB iš Europos lietuviškąsias transliacijas iš 4-rių kartų per parą sumažino iki vieno karto.

JEI ESI EUROPIETIS - UŽSISAKYK „EUROPOS LIETUVĮ"!

VOKIETIJA

BAVARIJOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS PRANEŠIMAS

Į Krašto Valdybos kreipimasi dėl vokiečių įstaigų pravesto Memmingene lietuvių stovyklos gyventojų apklausinėjimo Bavarijos vidaus reikalų ministerijos valstybės sekretorius KV praneša, kad apklausinėjimas buvo pravestas sąryšyje su 1953 m. kovo-balandžio mėn. gyventojų kėlimu iš stovyklos į naujai pastatytas kolonijas.

Kadangi didzioji keliamųjų dalis yra reikalinga pašalpos ir gyvena iš socialinės globos pašalpų, tai apklausinėjimu norėta nustatyti keliamųjų ekonominis pajėgumas. Pašalpų gavėjams buvo statomi klausimai, kurie neišėjo iš įstatymais numatytų rėmų ir buvo remtasi § 5 RGr. bei & 25 RFV.

Kitaip tariant, tuo apklausinėjimu norėta nustatyti, ar keliamieji į naujas kolonijas gyventojai bus pajėgūs apsimoėkėti geresniųjų butų naujuose namuose nuomas.

BAIGTI RENNHOFO PILIES PERSTATYMO IR REMONTO DARBAI

Vasario 16 gimnazijai įgytos Renhofo pilies perstatymo ir remonto darbai jau baigti ir į pilį eina valytojos, kurioms teks valytį keliasdešimt kambarių, laiptų, koridorių ir pn.

Mūrininkų, tinkuotojų, dažytojų, elektros ir kanalizacijos instaliatorių darbai ėjo tik pilies remontui. Perstatymo darbai buvo vykdomi tik ta prasme, kad visos ikį šiol pilyje buvusios šalutinės patalpos pritaikintos jų apgyvendinimui: išlaužti langai ir durys bei įvestas šildymas.

Iš bendro pilies 1.539 kv. m. ploto klasėms ir mokytojų kambariams numatoma panaudoti 313,5 kv. m. arba 20 proc. bendrabučio ir auklėtojų butams 473,3 kv. m. arba 30 procentų, didžioji salė ir biuro patalpos užima 122 kv. m. grindų ploto arba 8 proc.. Tiesioginiai nenaudojamo grindų ploto, kaip tualetai, praustyklos, koridoriai, laiptai ir pn. sudaro 630,2 kv. m.

VASARIO 16 GIMNAZIJOS KREPŠININKAI REVANŠUOJASI

Š.m. spalių mėn. 3 d. Vasario 16 Gimnazijos krepšininkai, vadovaujami kūno kultūros mokytojo p. Gailiaus svečiavosi Hannoveryje. Jų seniai trokštas revanšas prieš Hannoverio „Maratoną" pavyko gana puikiai — rezultatu 86:54. Žaidimas buvo gyvas ir įdomus.

AUGSBURGAS

ATREMONTUOTAS PAMINKLINIS KRYŽIUS

Augsburgo stovykloje gyvenę lietuviai 1945 m. pastatydino lietuvišką kryžių vargo dienoms atminti. Dabar, spalio 3 d., įvyko šio atremontuoto kryžiaus iškilmingas atidengimas.

Iškilmes pradedant, valdybos pirmininkė Augustaitienė tarė atitinkamą žodį, o seniausias Augsburgo apylinkės gyventojas, J. Balsys, padėkojęs iš Augsburgo išemigravusiems Amerikon aukotojams — prisiuntusiems 61 dol. kryžiaus remontui, kunigaikščiui Fugeriui ir visiems prisidėjusiems prie kryžiaus atnaujinimo, papasakojo kryžiaus istoriją. Studentė Augustaitytė, Balsytė ir Norkevičienė padėjo gėlių vainiką, o kun. Bunga pasakytame pamoksle pažymėjo kryžiaus reikšmę ir simbolį.

MUZIKAS M. BUDRIŪNAS PERSIKĖLĖ MEMMINGENAN

Muzikas M. Budriūnas persikėlė Memmingenan, Gautingene gyvenęs trejis metus. Per tą laiką jis lietuvių tarpe daug padirbėjo, vadovaudamas lietuvių bažnytiniam chorui.

Prieš išvykstant, gautingiškiai choristai surengė mielam savo chorvedžiui kuklias išleistuves ir gražiam bendradarbiavimui prisiminti — įteikė dovanų knygą. Dar Gautinge būdamas M. Budriūnas parinko ir perkomponavo lietuvių giesmių ir dainų, kurias jis tikisi perteikti Memmingeno chorui. Gautingiečiai linki gabiam muzikui geros sekmės, skleidžiant lietuvių dainas ir giesmes.

M. Musteikis.

LIETUVISKAS DARBAS

LIT pastaruoju metu pradėjo vykdyti knygų paskirstymo planą visiems lietuvybės židiniams visame laisvajame pasaulyje. Neseniai įsigyta daugiau kaip 10.000 egz. knygų, jų tarpe 1.500 egz. vadovėlių, apie 5.000 egz. vaikų literatūros, apie 2.000 egz. beletristikos, apie 1.000 egz. poezijos knygų, 700 egz. gaidų rinkinių ir kt. LIT sudarytu planu visos tos knygos numatytos paskirstyti pirmoje eilėje lietuviškoms mokykloms, bibliotekoms, darbo kuopoms Vokietijoje, atskiroms šeimoms ir kt.

Pradžioje numatyta išskirstyti per 2.700 knygų. Jos siunčiamos, išskyrus Š. Ameriką (JAV ir Kanadą), pirmoje eilėje į Vak. Vokietijos mokyklas, gimnaziją ir bendruomenių bibliotekas. Iš kitų Europos kraštų leidinius gaus liet. židiniai šiuose kraštuose: Australijoje, Belgijoje, D. Britanijoje, Danijoje, Italijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir Šveicarijoje. Iš kitų kontinentų LIT lietuviškąsias knygas siunčia į Pietų Amerikos kraštus, kaip Argentiną, Boliviją, Braziliją, Venecuelą, Kolumbiją ir Uragvajų, ir į Australiją.

Į JAV ir Kanadą jų nenumatoma siųsti dėl to, kad jose pastaruoju metu lietuvių įsteigtos knygų leidyklos jų nemaža išleidę ir ten susibūrę šimtai senųjų lietuvių ateivių ir naujieji tremtinlai gali lietuviškomis knygomis apsirūpinti patys. Tuo būdu lietuviškųjų knygų tūkstančiais egz. pasiuntimas į lietuvių kolonijas Europos kraštuose, Pietų Amerikoje ir Australijoje, tikima, galės žymiai prisidėti prie lietuvybės palaikymo, o ypač prie jaunosios kartos auklėjimo tautine dvasia.

Įdomiam darbui naujai praktikuojamai tarnybai Madride VT Inf. Tarnyba nuo Naujų Metų ieško lietuvio-vės, mokančio gerai ispaniškai, sugebančio rašyti mašinėle, turinčio gerą dikciją ir politinių—žurnalistinių palinkimų. Interesantai kreipiasi į Inf. Tarnybą, Reutlingen, Lederstr. 94. Ispanų kraštų laikraščiai prašomi šį skelbimą persispausdinti.

LIETUVOS SKAUTŲ BROLIJOS VOKIETIJOS RAJONAS SKELBIA ŠIĄ APYSKAITĄ:

1953 metų skautų vasaros stovyklos „Aušra"

Stovykla įvyko š. m. liepos mėn. 1 -10 d. d. Steyerberge, Vokietijoje. dalyvavo 70 skautų ir skaučių.

Asmeniškų ir savo vienetų surinktų stovyklai per rajono Vadeivą ir „Aušros" tuntą prisiuntė:

1) G. Juškėnas, Boston, 27, Mass. 59 Gates St. — DM. 58,38
2) T. Mickevičius, Omaha, Nebr., 2915 O St. — DM. 20,85
3) A. Aglinskas, Chicago, Ill. 5841 So Carpenter — DM. 41,70
4) V. Nenortas, Hartford, Conn., 29 Babcock St., — DM. 104,25
5) V. Kizlaitis, Cleveland, Ohio, 1359 E. 91 St. — DM. 62,55
6) V. Pažiūra, Los Angeles 27, 4421 Clasizoa — DM. 20,85
7) P. Visakaitis, Vorms, Hafenstr. 49, Vokietija — DM. 16,80
8) A. Levinas, 33 Litchfield St., Brighton, USA — DM. 50,00
9) O. Žilėnas, Chicago Ill. 871 N. Lamoh — DM. 417,00
10) K. Kodatienė, Detroit, Mich. 117 Tyler Ave. — DM. 103,00
11) V. Šembergas, Cleveland, 1754 E 174 St. — DM. 41,70
12) A. Mamaitis, Lubeck, Artilerie-kaserne, Vok. — DM. 10,00
13) Kooperatyvas „Talka", Wehnen, Vokietija — DM. 25,00
14) Diepholco, Vokiet. Liet. Labdaros D-ja — DM. 58,00
15) I. Ruseckas, Hartford, Conn. 16 Irard St., — DM. 104,25
16) Kun. Dr. J. Zeliauskas, Via Cottelengo 32 Torino — DM. 20,00
17) P. Djakonova, Diepholz, Vokietija — DM. 10,00
18) V. Pačkauskas, Flughafen Munchen, Vokietija — DM. 20,00
19) Pr. Jurkus, Pinneberg, Eggerstedterstr. 16 — DM. 13,70

V i s o:— DM.1198,03

Stovyklai išleista:

a) Maitinimui — DM. 843,81
b) Transportui (skautų ir inventoriaus — DM. 388,20
c) Įvairios smulkios išlaidos (raštinės reikmenys, vaistai, vinys, virvės paštas ir kt.) — DM. 46,13

V i s o:— DM.1278,14

Vieno skauto-ės maitinimas ir išlaikymas dienai atsiėjo DM. 1,83

PRANCUZIJA

KERSTENAS PARYZIUJE

Prieš vykdamas į Londoną, kongresmanas Kerstenas viešėjo Paryžiuje, lietuvių tarpe. Ta proga Lietuvos atstovas Dr. Bačkis suruošė specialų pobūvį kongresmanui Kerstenui pagerbti, kuriame dalyvavo Prancūzijos lietuvių visuomenės atstovai, būrelis JAV ambasados Paryžiuje bendradarbių, latvių ir estų diplomatiniai ir visuomenės atstovai.

Dr. Bačkis ilgesniu žodžiu sveikino augštąjį svetį, dėkodamas už ryžtingą darbą, taip svarbų Pabaltijo valstybių išlaisvinimui. Tuo metu viešėjęs Paryžiuje Lietuvos Diplomatijos Šefas min. S. Lozoraitis savo ir laisvame pasaulyje esančių Lietuvos doplomatų vardu sveikino kongresmaną. L. Šalpos Draugijos sekretorius, J. Masiulis, pasveikino Prancūzijoje gyvenančių lietuvių vardu, o J. E. latvių vyskupas Cierans — latvių visuomenės vardu. Ponia Bačkienė specialiai į ponią Kerstenienę, kaip motiną į motiną, sakydama, kad nykiame šių dienų pasaulyje moterys daug geriau gali suprasti žmonių vargus, negu vyrai. Ta proga ji įteikė p. Kerstenienei savo sesers, išvežtos su dviem vaikučiais Sibiran, tautiškais raštais išsiuvinėtą, Lietuvoje austą, lino rankšlostį.

Kongresmanas Kerstenas, ilga kalba atsakydamas į sveikinimus, papasakojo, kaip gimė sumanymas pravesti jo garsiąją rezoliuciją, kaip vienbalsiai Kongrese ji buvo priimta ir kaip daug šiame darbe jam talkininkavo ALT'as, jo bičiuliai P. Rudis ir p-lė M. Kižytė ir žinomo JAV žurnalo „America" redaktorius. Jis padėkojo atsakingiems State's Departamento valdininkams, JAV ambasadų darbuotojams Europoje ir ypatingai Paryžiuje, taip pat ir Lietuvos diplomatams ir visuomenei, suteikusiems jam nepaprastai vertingos medžiagos ir faktų jo užsimotam darbui įgyvendinti.

Kongreso atstovas pareiškė įsitikinimą, kad Laisvojo Pasaulio gyventojai neįsivaizduoja baisaus sovietinio sadizmo, todėl jie nesigriebja stai gios reakcijos, kokios laukia Sovietų Rusijos pavergtos tautos. Tačiau yra tiesa, kad tada, kai Laisvasis Pasaulis pradeda reaguoti, jis reaguoja visa jėga iki lemiamo sprendimo. Todėl užsibrėžtame darbe dėl laisvės ir teisybės reikia turėti daug kantrybės ir padaryti didelių pastangų, siekiant Pabaltijo valstybių Nepriklausomybių atstatymo. Jis, kongresmanas Kerstenas, šito trokšta ir linki pavergtoms tautoms atgauti laisvę.

Be šio pobūvio, p. Kerstenas JAV ambasadoje priėmė LDS ministerį Lozoraitį, su kuriuo tarėsi dėl diplomatinės dokumentacijos panaudojimo.

Dėl trumpo ponų Kerstenų viešėjimo Paryžiuje šio miesto lietuviai negalėjo suruošti skaitlingesnės sueigos, tačiau jų sveikinimai augštiems svečiams, buvo perduoti ne tik žodžiu, bet ir didele gėlių puokšte, įteikta p. Kerstenienei, vos jai atvykus į Paryžių.

Aitvaras.

BELGIJA

EMIGRACIJA Į JAV.

Pasiteiravus daugelio lietuvių keliamu klausimu, ar „Caritas Catholica" negrąžina emigracijos vizų ir daktarų išlaidas? — gautas iš minėtos įstaigos atsakymas:

„Kas JAV konsulato yra pripažintas kaip pabėgėlis, tremtinys (DP) turįs teisę ligi 1953 m. gruodžio 31 d. atgauti išleistus vizoms ir daktarų apžiūrėjimams pinigus.

Pinigams grąžinti reikia, kad suinteresuotasis atvyktų pas mus su katalikų kunigo pažymėjimu ir raštišku pas JAV gydytojus kvietimu. Būtina, kad suinteresuotasis pas mus atvyktų PRIEŠ vykstant pas daktarą, bet ne po to.

Kol kas mes nebežinome kaip bus tvarkomasi sekančiais 1954 metais."

K. J. Dėdinas.

* * *

Norintieji užsiregistruoti JAV ir Kanados konsulatuose gali gauti reikiamų blankų pas savo kapelioną. Nėra jokio reikalo į konsulatus vykti asmeniškai.

* * *

Skubiai savo valsčiuose pasistenkite išsireikalauti taip vad. „IRO kortelę". Dabar jos išdavimu pasirūpina belgų valsčiaus įstaiga.

LIETUVIAI PASAULYJE

AMERIKOJE

Min. St. Lozoraičio 55 metų sukaktis paminėta Amerikos lietuvių spaudoj. Ta proga Am. Balsas, nupasakojęs min. Lozoraičio diplomatinę veiklą ir jo, kaip užsienyje veikiančių Lietuvos diplomatų vadovo, jų šefo, žygius, perdavė jo pareiškimą, kad Lietuvos Nepriklausomybė yra visos Europos problemos dalis. Lietuva yra ir bus gyva — ir bus vėl nepriklausoma.

* * *

Tremty gyvenančiam prof. Myk. Biržiškai, vienam iš 3 gyvų likusių Vasario 16 d. Akto signatarų, spalio 3 d. suėjo 50 m. jo spaudos darbo. Tą sukaktį atžymėjo lietuvių spauda ir radijai.

* * *

Paskirta Neries fondo premija. Neries Stipendijų Fondas buvo liet. studentams paskyręs 20 dol. premiją už geriausiai parašytą darbą „Mokslo siekiančio jaunimo problemos ir jų sprendimas". Rugsėjo 15 d. jury komisija iš Dr. B. Nemicko, L. Dambriūno ir P. Jurkaus nutarė premiją skelti pusiau ir pripažino laimėjus konkursą A. Musteikį ir R. Šomkaitę. Abu yra iš New Yorko ir priklauso L. Stud. S-gos New Yorko sk.

* * *

Žurnal. H. Blazas yra išrinktas Valstiečių Internacionalo (IPU) biuletenio viceredaktorium.

* * *

Lietuvių bendruomenės Clevelando apylinkės vadovybės rūpesčiu labai gražiai praėjo Lietuvių diena. Ypač plati ir skoninga buvo jos meninė programa, apie kurią šiltai atsiliepė taip pat amerikiečių spauda. Apyl. Valdybos ir Kult. Tarybos iniciatyva pianistas A. Kuprevičius yra į plokšteles įskambinęs 9 Čiurlionio kūrinius. Komp. V. Bacevičius parašė 3 dalių Ketvirtąją simfoniją, 16-jį kūrinį simf. orkestrui, trečią fortepiono koncertą ir visą eilę kt. muzikalinių veikalų. Lietuvos baleto balerina Kaliskienė San Diego mieste, Kalifornijoje, atidarė baleto studiją, kuri turi daug mokinių.

* * *

Sėkmingai praėjo Amerikos lietuvių sporto olimpiada Čikagoje. Programoje pasireiškė 238 dalyviai, o žiūrovų atsilankė 2.000. Olimpiada parodė Amerikos lietuvių sportininkų gajumą. Premijas laimėjo daugiausia senosios kartos sportininkai. Per Am. Balsą buvo perduoti lietuvių tremtinių sportininkų sveikinimai į pavergtąjį kraštą.

* * *

Amerikos lietuvių spaudoj daug rašoma apie E. Warrenį, buv. Kalifornijos gubernatorių ir tų pareigų išrinktą eiti net tris kartus, dabar paskirtą augščiausiu JAV teisėju. Po prezidento jis laikomas antruoju pagal reikšmingumą valstybės pareigūnu. Warrenas smarkiai užsistoja už darbininkų teises ir yra taip pat parodęs daug palankumo lietuvių laisvės bylai.

KANADOJE

Kanados LB Krašto Tarybos atstovų suvažiavimas šaukiamas spalio 10 ir 11 d. d. Toronte. Nors krašto valdybos kadencija pagal statutą yra 2 metai, tačiau pirmoji KLB krašto valdyba yra nutarusi suvažiavimo metu pasitraukti tik 1 metus vadovavusi KLB organizaciniam gyvenimui. Norima ir kitus tarybos narius įtraukti į aktyvesnį darbą.

ARGENTINOJE

Pian. A. Kuprevičius vėl vyksta koncertuoti į Pietų ir Centro Amerikos šalis. Pavasarį išsikels į JAV.

„Arg. Liet. Balso" spaustuvės ir Lituanistikos Muziejaus statyba eina jau į galą. Muziejuje numatoma sutelkti daug vertingos lituanistinės medžiagos. Lapkr. 9 d. ALB redakt. K. Norkui sueina 60 metų amžiaus.

VENECUELA

Inž. A. Mikalauskas pasižymi savo statybomis visame krašte. Jis pats Valencijos mieste yra pastatęs puošnią vilą su visais moderniškiausiais įrengimais ir dideliu apelsinų sodu. Inž. A. Mikalauskas yra suprojektavęs ir pastatęs Venecueloje visą eilę naujų bažnyčių. Atvykęs į Maracay miestą, Venecuelos prezid. Perez Jimenez su juo kalbėjosi įvairiais tarnybiniais reikalais apie pusę valandos.

ŽMOGUS IŠ VENEROS

Amerikietis, vardu George Adamski, astronomas mėgėjas, eilę metų studijavęs skraidančias lėkštes ir jų pasirodymus, gyvenąs Mount Palomar, netoli pagarsėjusios observatorijos, parašė knygą, kurioje tvirtinąs susitikęs su žmogumi, nusileidusiu su skraidančia lėkšte iš Veneros 1952 m. lapkričio 20 d., ketvirtadienį, 12,30 val. dienos metu. Susitikimo vieta — Californijos dykuma, 10,2 mylios nuo dykumos centro Parker. Talkininkaujant novelistui Desmond Leslie Adamski parašė knygą apie skraidančias lėkštes ir Veneros gyventojus (Flying Saucers Have Landed. Knygos kaina 12,6.)

Apie svečią iš Veneros, sutiktą dykumoje, Adamski štaip pasakoja:

„Jis ištiesė savo ranką, tarsi signalizuodamas, kad norįs pasisveikinti paspaudžiant rankas. Aš atsakiau, kaip mums, žmonėms, įprasta, bet jis šypsodamasis pakratė galvą. Užuot paspaudęs ranką, kaip kad mes darome žemėje, jis priglaudė savo rankos delną prie manojo, visiškai lengvai, vos prisiliesdamas delnu. Supratau jį norint parodyti draugišką pareiškimą.

„Jo randka, kuria palietė manąją buvo švelni, kaip kūdikio, tačiau tvirta ir šilta. Apskritai, jo rankos atrodė ilgos ir grakščios, kaip moters — aktorės. Kituose drabužiuse jis tikrumoje būtų atrodęs daugiau panašus į gražią moterį, negu į vyrą, bet iš tikrųjų jis buvo vyras. Augščio kokių 5 pėdų ir šešių colių, galėjo sverti apie 135 svarus. Mano sprendimu jis atrodė kokių 26 metų amžiaus, bet galėjo būti gerokai vyresnis. Apvalaus veido, nepaprastai augštos kaktos, didelėmis, ramiomis pilkai žalsvomis akimis, kiek siaurėjančiomis išoriniuose kampuose. Skruostų kaulai labiau išsikišę už vakariečių skruostus, bet ne taip, kaip pas indėnus ar rytiečius. Klasiškos formos nosis nebuvo labai didelė. Kalbant, iš jo burnos švietė labai dailūs, balti dantys. Neatrodė, kad jis būtų skutęsis, nes ant jo veido iš viso nebuvo daugiau plaukų, kaip ir pas kūdikį.

„Aš klausiau iš kur jis atvyko, bet jo atsakymas buvo tik lengvas galvos kratymas ir atsiprašantis nusišypsojimas veide. Pagaliau Adamskiui, naudojant ženklus ir telepatiją pavyko su atvykeliu pasikalbėti.

Iš pasikalbėjimo, kurio metu jis jautėsi lyg mažas vaikas, kalbąs su labai išprusintu ir meiliu žmogumi, Adamskis patyręs, kad Veneros gyventojai yra mums draugiškai nusiteikę ir jų pasirodymas žemėje yra ryšium su įvykusiais atominės bombos sprogimais, kurių metu erdvė buvusi užkrėsta radioaktyviomis dulkėmis.

„Būkime draugiški ir šiltai sutikime žmones, atvykusius iš kitų pasaulių — įspėja Adamskį. Jie yra tarp mūsų. Būkime pakankamai išmintingi pasimokyti iš tų, kurie gali daug ko mums naujo pasakyti ir būti mums draugais, jei tik mes šito norėsime. Apie pasimatymo pabaigą Adamskis štaip sako:

„Aš paėmiau foto aparatą ir paklausiau, ar galiu padaryti nuotrauką. Jis atsišakė, ir aš dėl šito nesispyriau. Daug kartų esu girdėjęs, kad kitų planetų gyventojai vaikščioja tarp mūsų. Jei tai teisybė, tai visiškai suprantu to nenoro fotografuotis, nes į veide yra daug charakteringų žymių. Užfiksuotas fotografijos plokštelėje tos žymės gali būti panaudotos išaiškinimui kitų jo brolių, atvykusių į Žemę.

„Aš paklausiau jo, ar jie yra pasiėmę į savo erdvės laivus, žemės gyventojų? Jis plačiai nusišypsojo ir nežymiai tai patvirtino galvos linkčiojimu, bet supratau, kad jis nelabai nori tos paslapties išduoti. Tadad Veneros gyventojas įlipo į savo skraidančią lėkštę pakilo, palikdamas Adamskį su nerimstančiu ilgėsiu.

Apie šią sensacingą knygą šiuo metu yra įvairiausių komentarų. Skaitytoją jaudina knygos tekstas juo labiau, kad Adamskį savo pasakojimus iliustruoja ir skraidančiomis lėkštėmis. Tačiau knygos vertintojas Maurice Goldsmith štaip sako apie knygą ir apie patį jos autorių, susitikusį ir kalbėjusį su žmogum iš Veneros.

Adamski prisipažįsta, kad jis neturi akademinio astronomo kvalifikacijų. Didesnę savo gyvenimo dalį jis tikėjo, kad kitos planetos yra apgyvendintos, kaip ir mūsų žemė, kad jų gyventojai neišvengiamai turi būti panašūs į mus. Apgailėtina, kad Adamskio logika yra labai menka. Jausmo čia nepakanka. Drįstu manyti, kad jei kada nors turėsiu progos sutikti gyventoją iš Veneros ar kurios nors kitos planetos, jis nebus panašus nei į mane, nei į poną Adamskį...

Kitose planetose nėra deguonies, kaip kad Žemėje. Venera yra savo ankstyvoje jaunystėje, kaip ir prieš daugelį milijonų metų Žemė ir ten galima tik skurdi augalinė gyvybė. Jei iš viso ten yra bet kokia gyvybė, tai ji galima tik šiltuose vandenyse, todėl ir gyventojai bus daugiau panašūs į undynes, negu į Adamskį. Suprantama, sunku paneigti faktą, kad jis matė Veneros gyventoją. Šito neįmanu paneigti. Aišku, jis turėjo mistinių jausmo pergyvenimų, kurių ne galima išaiškinti racionaliu būdu.

Skraidančių lėkščių istorija prasidėjusi 1947 m., birželio mėn. 24 d., kada vienas biznierius, skrisdamas privačiu lėktuvu, pastebėjo grandinę į lėkštes panašių daiktų, apie penkias mylias ilgio, skrendančią erdvėje. Jos buvo plokščios, kaip blynai ir taip šviesios, kad į jas atsimušdavo saulės spinduliai. Nuo tada pasipylė ir daugiau pasakojimų apie skraidančias lėkštes. JAV aviacija pradėjo oficialų tyrimą, padarė kelis komentarus, kurie dar labiau padidino įtarimus. Taip, kad nuo 1947 metų iki 1952 metų vasaros jos buvo pastebėtos 1157 kartus.

Adamskio bendradarbis, novelistas Leslie, sakąs, kad skraidančios lėkštės jokia naujiena. Po trisdešimties mėnesių studijų, kurias jis atlikęs labai rimtai, jis rado, kad erdvės vežimai nėra 20 amžiaus įsivaizdavimas, bet jie jau buvo žinomi nuo seniausių laikų, kiek siekia žmonijos atmintis ir dokumentai. Jo nuomone, „dangaus vežimai" tikrumoje yra skraidančios lėkštės. Senovės legendų didvyriai turėjo priemones gamtos jėgas kontroliuoti, kurių mes ir dabar nežinome, ir kurios dingusios amžių bėgyje. Senovės magikas gamtos jėgas valdė garso bangų pagalbą, šių laikų „magikas", sėdėdamas laboratorijoje jas tvarko šilumos energijos pagalba. Senovės išminčiai mokslą pasiekė studijuodami psichologinę intuiciją, dabartiniai grindžią bandymais ir matematiniais įrodymais. Rezultatai abiejų panašūs. Keltų proistorijoje sakoma: „Mananas paskolino Cuchulanui savo magišką-jį laivą, kuriam nereikėjo nei burių, nei irklų. Jis judėdavo panaudojus atitinkamą garsą", — mūsiškai tariant, buvo varomas ir vairuojamas garso bangų vibracijos pagalba.

Toliau novelistas Leslie tvirtina, kad erdvėje glūdi neišmatuojami kiekiai amžinos energijos, kurios mūsų technologai iki šiandien nepastebėję, nes buvo perdaug užsiėmę kitos rūšies energijos ieškojimu ir išnaudojimui. Tai esanti ta pati energija, kuri tyliai varo planetas aplink saulę, ir saulę erdvės keliu, tai ta pati energija, kurios varomi mažyčiai atomai sukasi aplink savo branduolį.

Ta energija naudojasi didieji erdvės laivai, kuriuos mes vadiname planetomis ir taip pat maži dirbtiniai skraidantieji kūna, t.y. skraidančios lėktės.

Šitoksai Leslie tvirtinimas įveda skaitytoją į mistinį pasaulį ir, suprantama, mokslininkui neįmanu ta tema diskutuoti. Mokslininkui, tvirtai stovinčiam žemėje, ne taip, kaip Leslie tvirtai pakibusiam ore, skraidančios lėkštės gali būti viena iš šių trijų kategorijų: neutralūs kūnai, kaip žvaigždės, planetos, šiaurės pašvaistė; dirbtiniai daiktai, kaip oro balionai, šviesos vaizdų spindulio lūžai debesyse, radaro „vaidukliai" ir trečia, nesveikos vaizduotės padaras. Joks mokslininkas negali sutikti, kad tai yra atvykėliai iš kitų planetų, juo labiau, kai sakoma, kad jie atskridę įspėti mus dėl atominių sprogimų. Reikia atsiimnti, kad Venera, su kurios gyventojų Adamski susitikęs, yra mažiausiai 26 milionai mylių nutolusi nuo Žemės. Antra vertus, kodėl Veneros gyventojai turėję siųsti į Žemę skraidančias lėkštes su lakūnais, kai jie galėję su mumis susikalbėti ir radio bangomis? Leslie, papildęs Adamskio prakilnius patyrimus teoretiniais išvedžiojimais, sako, kad ši knyga yra skirta ne tiems žmonėms kurie tiki tik praktiniais mokslais, bet tiems „vienišiems heretikams", kurie klajoja neištirtais kelais, nepalikdami neapversto akmens"...

Veneros gyventoją sutikusiam Adamskiui ir jo talkininkui Leslie, knygos įvertintojas — recenzentas štaip baigia:... Jiems aš siūlau keletą labai įdomių akmenų, nesiimdamas jokios atsakomybės, ką jie atras, akmenis apvertę...

Šiaip ar taip bekalbėtume apie šias skraidančias lėkštes, jos jau įgavo „pilietines teises" ir, suprantama, dilgina ne tik mokslininką, bet ir eilinio skaitytojo, smalsumą ir norą sužinoti, iš kur jos skraido ir kas jose skraido?

BUTINI ŽYGIAI

VLIKo Vykd. Tarybos *Informacijos Tarnybos* veikla pastaruoju metu reiškiasi daugiau propagandinėje srityje, teikiant informacijų apie Lietuvą, Sovietų okupaciją, žygius išlaisvinimo reikalais etc. ne tik lietuvių, bet ir įvairiomis kitomis Vak. Europos kalbomis spaudos, radio, pranešimų ir leidžiamos literatūros kaip. Informacijos Tarnyba taip pat toliau palaiko ryšius su svetimosios spaudos atstovais.

Iš literatūros svetimomis kalbomis ruošiasi greitu laiku išleisti buv. min E. Turausko parašytą knygą „La tragedie des Pays Baltes" (Baltijos kraštų tragedija"). Šio leidinio tekstas prancūzų k. jau surinktas ir, be to, verčiamas į vokiečių kalbą. Antrasis Inf. T. leidinys, jau atiduotas į rinkyklą, tai — „Les martyrs de Lithuanie" arba — „Mažieji Katynai". Ir jis leidžiamas prancūzų kalba. Spaudai taip pat ruošiami ir numatomi išleisti prancūzų ir vokiečių kalbomis „Partizanai už geležinės uždangos".

Be ELTOS biuletenio lietuvių kalba, neseniai išleistas biuletenio vokiečių kalba Nr. 12. Jis skirtas pirmoj eilėj vokiečių, skandinavų ir šveicarų spaudai, agentūroms ir tų kraštų vokiškai kalbantiems visuomenės atstovams. Daroma žygių ELTOS biuletenį pradėti leisti ir italų bei prancūzų kalbomis. Italų k. ELTOS biuletenio redaguoti ir administruoti kviečiamas kun. V. Mincevičius. Prancūzų k. biuletenis, tikimasi, bus leidžiamas Paryžiuje.

Apie VT Užsienio Reikalų Tarnybos šio meto veiklą ir numatomus uždavinius šios Tarnybos valdytojas Dr. P. Karvelis suteikė šių informacijų:

Paklaustas, kokie šio meto aktualiausi Užsienio Reikalų Tarnybos uždaviniai, valdytojas atsakė, kad pirmoje eilėje tenka atkreipti dėmesys į *žygius prieš bolševikų pastangas suklaidinti pasaulio opiniją.* Reikia atkreipti visų lietuvių dėmesį, kad šiuo metu dar nėra praėjęs pavojus, jog su Sovietais gali būti pradėtos derybos, jiems nestatant sąlygų pasitraukti iš jų okupuotų ar pavergtų kraštų. URT-ba laiko reikalinga pabrėžti, kad yra labai svarbu, jog kiekviename krašte, kur esama lietuvių, būtų viskas padaryta, kad to krašto vyriausybės *nepasiduotų Sovietų vyliams* ir kad tos vyriausybės nepadarytų nieko, kas galėtų įteisinti Sovietų agresijos aktus ir esamą Sovietų imperializmą prailgintų ilgesniems laikams.

Jei pažvelgsime į JAV laikyseną studijuojant galimybes garantijos pakto su Sovietais, tai šioji laikysena atrodo aiški — reikalaujama, kad Sovietų pavergtuose ir satelitiniuose kraštuose būtų atstatyta tų kraštų laisvė ir nepriklausomybė ir įvesta demokratinė tvarka. Deja, šioji JAV laikysena ne visur susilaukia visiško pritarimo, ir esama pavojaus, kad politikoje galėtų įsigalėti Bermudos dvasia. Todėl VLIKas savo atsišaukime į viso pasaulio lietuvius yra pabrėžęs įpareigojimą daryti viską, kad pakreiptų viešąją pasaulio opiniją mums palankia linkme, ir tas įpareigojimas ligi šiol lieka galioje. Būtina daryti visi žygiai, kad Sovietų užmačios neatneštų jiems pageidaujamų rezultatų.

Dr. J. Mockų ir p-lę D. Mockutę, jų mylimam Tėveliui ir seneliui mirus, nuoširdžiai užjaučiame.

J. O. ir F. E. Ramoniai

DBLS Derby Skyriaus nariui, Dr. J. Mockui ir p-lei D. Mockutei, mirus jų tėveliui ir seneliui

JUOZUI MOCKUI

gilią užuojautą reiškia.

DBLS Derby Skyriaus Valdyba ir nariai

Dr. J. Mockui ir p-lei D. Mockutei, netekusiems tėvo ir senelio

JUOZO MOCKAUS

nuoširdžiai užjaučia

S. ir J. Blinstribai.

GRAŽUS ATGARSIAI

Ligi šiol iš atskirų lietuviškų bendruomenių įvairiuose kraštuose yra atėję dar nedaug pranešimų, kas padaryta ar daroma atremiant sovietines pastangas suklaidinti pasaulio opiniją, tačiau kad viešosios nuomonės formavime yra galima pasiekti labai daug, aiškiai rodo atgarsiai memorandumo, kurį VLIKas š. m. birželio mėn. įteikė Jungt. Tautoms ir jų nariams. Su memorandumo turiniu buvo suteikta proga susipažinti atskirų kraštų vyriausybėms, bažnyčių atstovams, augštojo mokslo įstaigoms, politinėms partijoms ir spaudai — ir iš visų vietų į VLIKą yra suplaukę dešimtimis palankių atsiliepimų, kuriais reiškiama užuojauta ir pritarimas mūsų reikalui. URT nuomone, panašaus pobūdžio akciją tenka kuo plačiausiu mastu pravesti visam pasauly, pasiekiant kiek galint platesnius sluogsnius krašto viešąją nuomonę formuojančių asmenų ir institucijų. Jau ir po Hamburge surengtos VT spaudos konferencijos minėtojo memorandumo mintys buvo pakartotos daugiau kaip 1 mil. tiražo spaudoje. Ieškoma ir visokių kitų galimų būdų įspėti įvairių kraštų visuomenę ir jų politikus, kad nepadarytų lemiamos klaidos įsileidę į kalbas su Sovietais.

GYVULIŲ ATEITIS

Šiais laikais žvėrys ir gyvuliai turėjo žymiai persiformuoti savo gyvenime ir santykyje su žmonėmis. Daugelis gyvulių buvo pritraukti prie žmogaus — prijaukinti, perėjo į naujas gyvenimo sąlygas, neturėtas jų gyvenimo pradžioje; kiti — vadinamieji laukiniai gyvuliai — nustumti į žmogaus negyvenamas apylinkes, džiungles, dykumas, savanas.

Žiūrint ir pačius dižiuosius geneti koje naujų veisimo atradimus nuo pereito šimtmečio pusės, vis dar nepavyksta kryžiavimo būdu išauginti naujas gyvulių veisles. Pasirodo, kad gyvuliai genetikos — veislės srityje atsparesni negu augalai. Vienas, tiesa, žinomiausių ir geriausiai pavykusių gyvulių kryžiavimo išdavų yra ir lieka vadinamasis mulas — kumelės ir asilo mišinys.

Nepaisant visų karų, epidemijų ir didelių nelaimių, žmonių giminė pripildo žemę žymiai sparčiau, negu gyvuliai. Pereito šimtmečio viduryje Šiaurės Amerikoje bėgiojo maždaug 60 milionų ožių, žmonių ten buvo apie pusę tiek; ligi šiol tenai ožiai — beveik jau dingę, o žmonių skaičius — penkeriopai pakilęs.

Didieji gyvuliai yra mašinų aukos. Arkliai, nors nedingo taip greitai, kaip kai kurie lokomotyvo entuziastai manė, tačiau smarkiai ir juntamai vis mažėja. Gerajam keturkojui žmogaus draugui, arkliui, — įvedus automobilius, lėktuvus, laivus, ir pačioje kariuomenėje motorus, viena svarbiausių pareigų jau atimta. Arklys anksčiau užėmęs garbės vietą vakarų pasaulyje, šiandien išeina į pensiją, kaip nebereikalingas. Abiejų pasaulinių karų skaičius sumažėjo nuo 105 milionų ligi 80 mil. JAV-se arklių ir gromuliuojančių galvijų skaičius farmose krito iš 11 mil. ligi 7 mil. Kiek geresnės pragyvenimo viltys jojamiesiems, traukiamiesiems, nešėjams gyvuliams rytų šalyse. Bet ir ten dėl žymaus brangumo kupranugarių padėtis apverktina; o jau daugelyje šalių — jie retenybė.

Drabužius gaminančių gyvulių ateitis irgi nėra šviesi. Svarbi aprėdalų gamyba — šilkas (išmoktas šmugelio būdu iš kiniečių kaizerio Justinijano laikais ir per 1300 metų dabinęs turtinguosius), išmokus gaminti dirbtinį, naturalusis smarkiai sumažėjo, ir vargu ar beatsigriebs. Nuo 1930 metų pasaulinė šilko gamyba nusmuko trimis ketvirdaliais. Ir kitas gyvulines rėdomąsias medžiagas vis labiau pakeičia dirbtinės, mineralinės ir augalinės medžiagos. Dirbtiniai iš medžio ir anglies siūlai vis labiau stumia vilnų siūlus, to dėl avių ateitis irgi nėra saulėta. JAV-se 1940-50 metų laiku avių skaičius smuko nuo 50 mil. ligi 30 mil. Ir pietų pusrutulio avių auginimo šalyse, atrodo, augščiausias taškas jau buvo pasiektas. Dar paliūdnėjo vilnuočių gyvulių ateitis nuo 1930 metų, kada išmokta laboratorijose auginti nuo gyvulio nuimtoje odoje ir kailyje geresnes ir tankesnes vilnas, negu gyvulių geriausiose Australijos ar Pietų Afrikos ganyklose. Jeigu pavyks šiuos bandymus pravesti ir pritaikinti plačiau, aišku, kad šiaurės valstybės atsisakys auginti avis vilnai.

Menką galime pramatyti gyvavimo ateitį ir odos gyvuliams. Baldams, drabužiams, apavams reikalinga oda vis daugiu pasigaminama dirbtinai.

Kol kas bene geriausiai gali atsilaikyti maistą tiekią gyvuliai. Maisto gamybos srityje žmogus dar gana mažai ką savarankiškai įstengia pasigaminti. Žymiausias atradimas tai sugebėjimas pakeisti bičių medų, buvusią vienintelę saldomąją medžiagą, nendrių ir vėliau cukrinių runkelių cukrumi. Jau beveik šimtas metų kitam maisto atrastam reikmeniui — margarinui. Imperatorius Napoleonas III įsakė surasti tokį sviestą, kuris būtų atsparus tropiniuose karščiuose aprūpinti kariuomenę. Tada ir buvo pagamintas margarinas.

Nors augaliniai margarino riebalai labai plačiai įvesti mitybon, bet nėra didelio pavojaus karvėms, nes margarinas neįstengė pakeisti sviesto. Gi vis dar nepavyksta rasti kuo pakeisti pieną, kiaušinius, mėsą. Jau 80 metų dirbama, norint pagaminti dirbtinius baltymus, tačiau dar toli ligi norimo išsprendimo, todėl šioje srityje gyvuliai gali dar drąsiai jaustis.

Neskaitant šalių, kur religiniais motyvais mėsos vartojimas varžomas, pvz. Indijoje, kitose šalyse mėsą vartoti išsigali tik neblogai pasiturintieji gyventojai. Jeigu kur kokia nors gyventojų klasė pagerina savo gyvenimą, ten tuoj juntamai pakyla mėsos suvartojimas, ir mityba blogėja įvedant maisto korteles mėsai. Toks staigesnis maisto pagerėjimas vartojant daugiau mėsos tėra tik laikinas atsitikimas ir tik kai kuriose šalyse. Imant valgančią žmoniją visumoje, — mėsos suvartojimas nekyla. Prancūzijoje paskutinėj šimtmečio pusėje mėsos suvartojimas per gyventoją smuko ketvirtadaliu. Net ir JAV mėsos suvartojimas pro gyventoją menkesnis negu šimtmečio pradžioje ir tai atsižvelgiant visų mėsos išteklių kėlimo pastangų.

Mėsinių gyvulių skaičius pakilo vienu trečdaliu kai tame pat laike žmonės padvigubėjo.

Gal pirmą kartą pasaulio istorijoje prieitas taškas, kada pasaulyje daugiau žmonių negu didžiųjų gyvulių. Šiandien žmonės plėšriai metasi į juos. Paėmus kartu žemėje esančius visus arklius, asilus, galvijus, kiaules ir kitus žmogui reikalingus didžiuosius laukinius gyvulius, jų priskaitysime gal apie pusantro miliardo galvų, o žmonių giminė priaugusi jau beveik 2,5 miliardo.

Žiūrint egoistinį — savanaudišką žmogaus nusistatymą gyvulių atžvilgiu, nėra jis vienintelė priežastis globoti nykstančius gyvulius; yra dar ir kitų, juk pav. Anglijoje, — pramonės šalyje, — nuolatos kyla paukščių skaičius. Net tokiame sename ir tirstai apgyventame mieste kaip Paryžius, dar ten priskaitoma ligi 1 mil. sparnuočių.

Šiais laikais svarbiausia yra tai, kad priklauso nuo žmogaus kokius gyvulius sau ir apie save jis nori pasilaikyti. Žmonės sunaikino ištisas gyvulių rūšis, kitas gi sugrūdo į siauras žemės sritis. Su sau patinkančiais gyvuliais žmonės jau sugeba atsirinkti tuos, kurie geriau patinka, neleidžiant augti kitiems. Žmogus pasijuto tikruoju ir neribotu gamtos viešpačiu.

Tačiau su šiuo žmogaus pakilimu ir jo teisėmis į gamtos gyvasčius, žmogui uždėtos tam tikros pareigos ir prievolės, kurias žmogus apgailėtinai nevisuomet gerbia.

K. D.

Moteris žiūri iš visų pusių į moterį, norėdama pamatyti, ką ji dėvi; vyras žiūri iš visų pusių į moterį, norėdamas pamatyti, ką ji yra apdengusi.

Sundial

KERSTAS SALDUS...

Neseniai anglų laikraščiuose buvo įdėtas skelbimas:

„Parduodamas 1952 metų gamybos Rolls Royce automobilis. Kaina — £. 50.

Kiekvienas, paskaitęs skelbimą, pagalvojo:

— Korektūros klaida, turėjo būti £. 5000.

Vienas tačiau pilietis pasiteiravo redakcijoje. Atsakyta, kad tai nėra klaida. Tokia kaina buvo nustatyta skelbėjo. Pilietis galvotrūkčiais nurūko nurodytu adresu ir ten rado šoferį, blizgantį beveik naują Rolls Roycą.

— Ar tikrai parduodamas už £ 50?

— Tikrai — trumpai atsakyta.

Sumokėjęs £. 50, naujasis savininkas atsargiai pasiteiravo pagyvenusios ponios, kodėl ji parduoda £. 5000 vertės daiktą už £. 50? Ši atsakė:

— Mirdamas mano vyras paliko mane testamento vykdytoja ir jame užrašė, kad asmeninė jo nuosavybė turi būti parduota ir pinigai atiduoti jo sekretorei... Šis automobilis buvo jo asmeninė nuosavybė...

Šuo yra vienas iš nedaugelio pasilikusių priežasčių, dėl kurių kai kurie žmonės gali būti įkalbinami eiti pasivaikščioti.

O. A. Batista

SKELBIMAI

JEI TURITE VAIKUS — NEGALITE APSIEITI BE GERIAUSIO VAIKAMS LAKRAŠTĖLIO TĖVIŠKĖLĖS

„Tėviškėlės" metinė prenumerata tik 22 šil.

Naujai išleistas elementorius KREGŽDUTĖ — 11s ir 6d. Merimee romanas — KOLOMBA — 11s ir 6d. GAUNAMA: Dainora Daunoraitė, 49, Thornton Av. London W. 4.

PRANEŠIMAS

D.B.L.S Manchesterio skyriaus Paminklinio kryžiaus loterijos laimėjimai teko šiems numeriams:

Radio aparatas — Nr. 22. Smuikas — Nr. 858. Foto albumas — Nr. 1117. Vytis — Nr. 444. Staltiesė — Nr. 1326. Portsigaras — Nr.1393. Medžio kryžiai — Nr. Nr. 700. 695. Šalikas — Nr. 840. Kryžiaus foto — Nr. 1310. Komplektas peilių ir šakučių — Nr. 370. Arbatos servyzas — Nr. 344. Pagalviukas Nr. 224. Ir lietuviškas knygas laimėjo šie numeriai: — 435. 1398. 228. 1377. 175. 425.

DBLS Manchesterio skyriaus Valdyba

Ipolitas Jasiukevičius prašo atsiliepti brolį, Antaną Jasiukevičių. Rašyti: I. Jasiukevičius, 7, Conway Str. Mansfield Rd. Nottingham.

Londono D. L. K. Vytauto skautų draugovė, Lietuvos skautų 35 m. sukaktuvėms paminėti, š. m. spalio 25 d. 6 val. p. p. Londono Lietuvių Sporto ir Socialiniam Klube, 345a Victoria Park Rd. E. 9. stato J. A. Kaulėno 3-jų veiksmų veikalą: „Mūsų mintys ir darbai motinai Tėvynei." Visus maloniai prašome atsilankyti.

Bilietai gaunami prie įėjimo ir Liūdžių krautuvėje. Rengėjai.

Reikalingi ogsigeno ir acitelino šveisuotojai ir šveisavimo darbininkai. Mokami geri atlyginimai ir bonusai. Gyventi galima stovykloje. Kreiptis: Shipbreaking Industries Ltd., Faslane Port, Shandon, Dunbartonshire.

NUO PLUNGĖS IR ŽARĖNŲ

Kas žino tikresnę datą (mėnuo ir metai apie STASĖS RUDAVIČIUTĖS — BUDGINIENĖS mirtį, maloniai prašomas pranešti šiuo adresu: A. O. M. Stephens, 90 Harrowdene Road, Wembley, Middx. Už atsakymą bus atlyginta.

Europos LIETUVIS

(Buvęs „Britanijos Lietuvis")

THE LITHUANIAN WEEKLY

Leidžia — DBLS Centro Valdyba su Europos Lietuvių Bendruomenėmis, kurias atstovauja: Pr. Zundė — Vokietija, J. Masiulis — Prancūzija, J. Dėdinas — Belgija, A. Paulaitis — Šveicarija, J. Lingis — Švedija, S. Lozoraitis (jun) — Italija, A. Galkus — Olandija, Č. Šliašinskas — Danija ir A.Gliornertas — Austrija.

Red. Br. Daunoras. Redakcijos ir Administracijos adresas: 43, Holland Park, London, W.11 Telf. PARk 9699.

Redakcija raštus taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Prenumeratos kaina: metams — 35 šl. 6 mėn. — 20 šl. 3 mėn. — 12 šl. Užsienyje metams — 6 doleriai.

Skelbimai: spaudos eilutė arba jos vieta — 1 šl.

Adreso pakeitimas — 1 šl. Paskiras numeris — 1 šl.

Spausdina NIDOS spaustuvė, 3, Southern Row, W.10.

Printed by NIDA Press, 3 Southern Row, London, W.10.